

جلسه ۴۰۷ ،
(روز ۳ شنبه ۲۷ اردیبهشت ماه ۱۳۳۹)

مذاکرات مجلس شورای ملی

صورت مشروح مذاکرات مجلس شورای ملی روز ۳ شنبه ۲۷ اردیبهشت ماه ۱۳۳۹

فهرست مطالب :

- ۱ - طرح صورت مجلس
 - ۲ - بیانات قبل از دستور آقایان خلعت بری - صدرزاده
 - ۳ - اعلام تصویب صورت مجلس
 - ۴ - شور دوم گزارش کمیسیون کشور راجع باصلاح نظامنامه انتخابات -
 - ۵ - طرح و تصویب يك فوریت لایحه واگذاری اراضی جهه مسکن کارگران
 - ۶ - تعیین موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه
- مجلس دوساعت و پنج دقیقه پیش از ظهر بریاست آقای دکتر عمید (نایب رئیس) تشکیل گردید.

۱ - طرح صورت مجلس

نایب رئیس - صورت غائبین جلسه قبل قرائت میشود.

(بشرح زیر خوانده شد)

غائبین با اجازه - آقایان : کاظم شبیانی - دکتر امین - صادق بوشهری - سنندجی - محمودی - دکتر دادفر - مهندس اردبیلی - سعیدی - بهادری - مجید ابراهیمی - دکتر عدل - موسوی - ذوالفقاری - دکتر ضیائی - اورنگ - اریه ساگینیان - طباطبائی قمی - کورس - مهندس فیروز - دکتر امیر نیرومند - سراج حجازی - عباسی - بزرگ ابراهیمی - عرب شبیانی - غائبین بی اجازه - آقایان : دکتر طاهری - قرشی

نایب رئیس - نسبت بصورت مجلس نظری نیست ؟ (اظهاری شد) تصویب صورت جلسه پس از حصول اکثریت اعلام میشود.

۲ - بیانات قبل از دستور آقایان : خلعت بری - صدرزاده

نایب رئیس - نطق های قبل از دستور شروع می شود جناب آقای خلعت بری .

ارسال خلعت بری - چندی قبل نطقی در مجلس ایراد کردم راجع به سیاست آمریکا در خاورمیانه ، بعضی اوقات بعضی انتقاداتی در خارج از مجلس میشود که جواب دادش صلاح است تا سکوت ، گفته شد ، یا نسبت داده شد در خارج

از مجلس ، بنده که قرارداد کنسرسیوم را در مجلس حمایت و طرفداری کردم چطور است که راجع به سیاست آمریکا در ایران و در خاور میانه انتقاد میکنم نظر آقایان هست بعضی از مسائل از لحاظ تاریخ باید روشن بشود چون حق فردی نیست حق مملکت است وقتی که قرارداد کنسرسیوم در تهران نوشته شد يك روز تیمسار سپهبد زاهدی بنده را خواست و رفتم خدمت ایشان فرمود من میخواهم ده نفر از و کلا و ده نفر از سناتورها را دعوت کنم که راجع به این قرارداد قبلا مطالعه بکنند و تصویب بکنند بعد ببریم به مجلس گفتم خوب شد که با من این موضوع را صحبت کردید این خلاف مصلحت است برای اینکه شما بر خلاف سیاست مرحوم رزم آرا نباید از قرارداد دفاع بکنید این اولین حرف را بنده زدم بشهادت تیمسار سپهبد زاهدی ، گفتم این قرارداد در شرایط زمان برای ما چاره ای نیست اما دفاع هم نمیکنیم يك قراردادی است و ملاحظه فرمودید که این موضوع در هیئت دولت صحبت شد و این فکر قبول شد دکتر امینی آمد در اینجا گفت این قرارداد ایده آل نیست انگلیس و آمریکا نمایندگانشان کله کردند از دولت ، سپهبد زاهدی آمد اینجا بعد از نطق دکتر امینی يك دوسه جمله ای گفت ولی حرف را نگی بخراب نکرد و گفت قراردادی

است بعد در مجلس موقعیکه کمیسیون خاص خواستند رأی بگیرند بنده و مرحوم لسانی ما دو نفر رأی ندادیم آقای معتمد السلطنه فرخ از اطاق بیرون رفت بعد کمیسیون خاتمه یافت بنده اعتراض کردم که من اجازه صحبت خواستم چرا ندادید من میخواهم یک مطالبی را صحبت کنم گفتند حالا تمام شد در همان حین ده دقیقه نگذشته بود که نیمسار و رأی ندادید گفتم فرصت نشد صحبتی بکنم گفت هر مطلبی دارید بگوئید من خودم هم با این قرارداد موافق نیستم آمد نشست و گفت آقایان اجازه بدهید صحبت کنم آمد نشست و گریه کرد و در حین گریه گفت اگر من سه درصد راه برای نجات اقتصادی این مملکت داشتم خودم این قرارداد را تصویب نمی کردم و بعد این قرارداد آمد به مجلس انصافاً آنها که مخالف قرارداد صحبت کردند منجمله آقای شمس قنات آبادی داد سخن را دادند همینطور در کمیسیون خاص آقای جمال امامی آن نامه ای که امروز میگویند که کنسرسیوم میگوید که من میزان نفت را بالا میبرم این نامه بفشار آقای جمال امامی نوشته شد و سایرین هم تأیید کردند بعد هم قرارداد آمد به مجلس بنده در مجلس موافق مشروط اسم نوشتم یک قسمتی از بیاناتم را در صورت مجلس برای آقایان از لحاظ تاریخ می خوانم «میل باطنی ما که قرار داد بهتری داشته باشیم قابل نیل بمقصود نیست» بکار افتاد این دستگاه را ولو بر طبق قراردادیکه حق کامل ما را تأمین نمیکند بر تعطیل ترجیح میدهم.

با اینکه بمقداری از شروط این قرارداد اعتراض دارم معذالک برخلاف میل قلبی بحکم ضرورت موافق هستم که فعلاً نفت ایران جریان یابد و بعد آقایان در همین جا بنده رو بقبله کردم و قسم خوردم باین عنوان و وقتی قسم خوردم دیدم که آقای دکتر عمید که خیلی کم حرکت است دو مرتبه مثل فنر از جایش بلند شد و گفت که صحیح است و همه آقایان هم گفتند صحیح است گفتیم «خدا یا تو شاهده که این قرارداد مطابق میل باطنی بنده که ایست و گمان میکنم آقایان هم همینطور باشند همه گفتند صحیح است هر آدم عاقلی در وضع موجود آن مقداری که هست میگیرد و خود را مهیا و تجهیز میکند که بعد تمام حق را بگیرد و روزی بیاید که تمام حق ملت ایران گرفته شود (الله الله) روزی خواهد رسید در خاور میانه که ۷۰ یا ۸۰

این را خواستم از لحاظ تاریخ عرض کنم که حالا از لحاظ بنده اگر حرفی یا انتقادی نوشته میشود حق مملکت تضییع نشود اینجا گفتیم که ما تسلیم هستیم باین شرایط برای اینکه راه دیگری نداریم چاره دیگری نداریم مثال آلمان را آوردم بعد از جنگ اول به قرارداد ورسای تسلیم شد راه دیگری نداشت حالا بنده هم انتقاد میکنم و اهل جار و جنجال نیستم در یکی از روزنامهها پیغام امروز یک مقاله مستدلی راجع به نفت نوشته بود که حقوق ایران از همین قرارداد کنسرسیوم باید بیشتر بشود و کنسرسیوم رعایت آن شروط خودش را نمیکند حالا هم ما میخواهیم نه نفت بفروشیم و نه نفت استخراج بکنیم نه بازار داریم همه اینها بیخود است جار و جنجال هم بهیچ وجه صحیح نیست باید از حقوقی که داریم و از این قرارداد استفاده بکنیم و از آن نامه ای که داریم سعی کنیم که نفت بیشتر استخراج بشود حالا هم معتقدم که بایستی نفت ما را ببرند و بفروشند و ما استفاده کنیم این عرض اولم بود عرض دومم راجع به اظهارات بنده است راجع به سیاست آمریکا همان روزی که بنده اینجا این نطق را کردم همان روز در دانشکده و بر جینیا استونسون رهبر حزب دمکرات آمریکا راجع به سیاست آمریکا نطق کرده و حرف بنده را تأیید کرده گفته است آمریکا وجهه خودش را در خاور میانه و در امریکای لاتین از دست داده بنده نطق کردم گفتم تحقیق بکنید به بیند امریکا وجهه دهسال پنجسال پیش را دارد بانداد این حرف در آنجا زده شد و بعد هم خود وزارت خارجه آمریکا خودشان حرفهای بنده را راجع باینکه وجهه خودشان را در دنیا از دست داده اند تصدیق و تأیید کردند بنا بر این بنده چیزی نگفتم عرض کردم دولت آمریکا در خاور میانه آمد برای کمک به ملل و ما هم از ورود دولت آمریکا برای کمک استفاده کردیم ملت قدر شناسی هم نیستیم از ما هم در مواقع سخت حمایت کردند بنده این را هیچ تردیدی ندارم بنده معتقد هستم که دوستی با آمریکا باید محفوظ باشد برای بقای دوستی است که تذکراتی میدهم و این تذکرات برای این بود که ما دوستیمان فایده داشته باشد یعنی بعد از چند سال که حساب بکنیم به بینیم که ما از آمریکا چه استفاده ای کرده ایم آمریکا چه استفاده ای کرده اند اگر محاسبه طوری شد که ما هیچ استفاده نکردیم و آنها استفاده کردند بنده معتقدم باید در این سیاست تجدید نظر بشود بنده این عرض را کردم خدمت آقایان فرذا شش هم رفیق الکساندروف با کمال وقاحت به بنده افتخار داد و من را مورد فحش و ناسزای

خودش قرار داد برای اینکه من میدانم آنچه که اینجا میگویم عقیده من است اظهارات من به نفع مملکت و ملت و به نفع سلطنت است و اگر غیر از این بود من را تجلیل میکرد اما بنده بدولت امریکا از پشت تر بیون گفتم و بدولت خودمان هم پیشنهاد کردم و گفتم آقا بیائید در سیاست هر دو طرف تجدید نظر بکنید بنده باز هم در اینجا میگویم آقایان دوستان امریکائی از لحاظ نتیجه دوستی شما یک محاسبه ای میخواهیم بکنیم یک وقتی قرارداد و توثق الدوله در ۱۹۱۹ بسته شد ملت ایران اعتراض کرد قرارداد این بود که برای مالیه و برای ارتش چندتا مستشار بیاورند و دو میلیون لیره هم دولت انگلیس قرض بدهد این قرارداد بود که چه جنجالی ایجاد کرد من میگویم چرا یک سیاستی پیخود انخاذ میکنید که چهار صد پانصد تا مستشار در این چند ساله بما تحمیل کردید و خرجشان را ما تحمل کردیم هزینه زندگی را در این مملکت بالا بردید شما آنچه دادید ما به مستشاران شما دادیم آن پولهایی که بما دادید دلار دادید شما از آن طرف آزادی تجارت را پشتیبانی کردید و واردات کردیم دلارهای شما را دادیم جنس وارد کردیم به صادرات ما لطمه خورد میخواهم بگویم که اگر شما بما کمک میکنید کمک صحیح بکنید اگر هیچ من که امروز بدولت میگویم در سیاست تجدید نظر بکن برای اینکه ما ارزش داریم ارزش ما از مصر کمتر نیست که هم روسها بهش کمک میکنند هم امریکائیها بآن کمک میکنند برای این که دولتش محکم حرف میزند باید در مقابل خارجی محکم حرف زد ما شل حرف میزنیم و چون شل حرف میزنیم نتیجه این میشود بدنام میشویم که از آمریکا کمک زیاد گرفتیم ولی وقتی حساب بکنیم می بینیم اعلیحضرت همایونی در نطق هایشان ایراداتی میکنند که در روزنامه های خود امریکا منعکس میشود ناراضی هستند از اینکه کمکی که بممالک بیطرف میکنند بما نمیکند هر جا میروند می بینند ملت ایران ناراضی هستند من میگویم شما که میگوئید خرج کردیم و باین مملکت کمک کردیم چرا بعد از پنج شش سال یک سیاستی اتخاذ بکنید که مردم ناراضی باشند این دوستی است یا دشمنی است بیائید تحقیق کنید آئینه گریب نو بنمود راست - خود شکن آئینه شکستن خطا است و بنده این مطلب را تازه نگفتم بنده آن روز خدمتان عرض کردم روزی که در روز ۱۷ اسفند قرارداد نظامی امریکا بسته میشد این مطالب را گفتم حالا چطور

شد که میگویند چرا فلاهی اینها را حالا میگوید نه آقایان نوبی روزنامهها همه حرفها را نمی نویسند شما خیال میکنید که من حالا دارم میگویم کر چه الآن از لحاظ وضع دنیا باید باقتضای وضع زمان تذکر داد باید باقتضای زمان آنها را هوشیار کرد باید باقتضای زمان بیدار بود و مراقب بود بنده بآنها گفتم بشهادت صورت مجلس در این صورت مجلس هست گفتم که «شما افکاری را حق ندارید در مملکت ما وارد کنید در مملکت ما دخالت بکنید بکار ما نباید کار داشته باشید امریکائیها دهسال نوبی این مملکت وجهه داشتند هر کس حالا نوبی خیابان در این مملکت راه میرود فحش بامریکائی میدهد» من دروغ نگفتم این مال ۱۵ ماه پیشتر است در همین جا گفتم در پشت این تر بیون بعد از این «آن نطق چند هفته پیش را کردم بنده این حرفها را آن موقع گفتم اینها را بایستی تذکر داد چون تذکرش ضرر ندارد و احتمال نفع درش هست من اگر اشتباه کردم بیائید بگوئید که من الآن اینجا بگویم معذرت میخواهم ولی اگر دیدید سیاست شما منتهی بر اشتباه است باید سیاستتان را عوض بکنید اما تذکره بدولت نیمسار سپید زاهدی بودجه وزارت جنگ را نوشته بودند

نایب رئیس - آقای خلعتبری وقت خود شما تمام شد از وقت آقای بهبهانی استفاده میکنید .

خلعتبری - عرض کنم سپید زاهدی وزیر جنگ را خواست گفت این بودجه را شما برای چه قبول کردید ما قشودمان اگر زیاد شود برای حفظ صلح است و برای همکاری بین المللی باید خرجش را امریکائیها بدهند قهر کرد با هندرسن فردایش آقای هندرسن رفت پیش سپید زاهدی با یک چک ده یا بیست میلیون دلاری این را از آقای سپید زاهدی پرسید برای اینکه هر وقت رجال ایران در مقابل خارجیها محکم حرف زدند همیشه به نفع مملکت تمام شد ممکن است خودشان صدمه به بینند ولی عاقبت برای مملکت مفید بوده است امروز ایران یک وضع بسیار مهمی دارد ما از مصر خیلی مهمتر هستیم ما از تمام ملل خاور میانه به عقیده من خیلی مهمتر هستیم منتها اگر شل وضع صحبت بکنیم قضیه فرق میکند شما به بینید کمک هایی که به کشورهای بیطرف کردند کمکی که به بوگسلاوی کردند چقدر است هزار میلیون دلار بیشتر است با اسرائیل ۱۴۰۰ میلیون دلار کمک کردند حساب کنید که هر چقدر هم بایران میدهند باید از آن طرف خرج مستشاران بکنیم این حرف را اگر بنده اینجا

میگویم این همان است که گفتم .
آئینه گر عیب تو بشود راست

خود شکر آئینه شکستن خطاست
عرض کنم امروز برای يك مملکتی که از بیطرفی
میخواهد خارج بشود حاضرند غوغائی بپا کنند حاضرند
هزار جور منت بکشند ما آمدیم و آرد يك قرارداد دفاعی
و نظامی شدیم شوخی نیست بنده عرض میکنم که دوست
عزیز و صمیمی ما امریکا باید قدر این را بداند و ما باید
احترامان بیشتر از سایر ممالک باشد و بنده عرض میکنم
به دولت که شما در سیاستان تجدید نظر بکنید و این برای
این است که جلب احترام بیشتری برای مملکت و ملت
ایران کرده باشید و امروز اگر ما بآنها احتیاج داریم آنها
هم بما احتیاج دارند بنا بر این يك معامله دوسره است بنده
هم از طرفداران جدی دوستی با امریکا هستم ولی امریکا
باید در سیاستش راجع بما و رفتاری که کرده است تجدید
نظر بکند و بیش از این در این موضوع عرضی نمیکند
يك نطق دیگر کردم در لایحه انتخاباتی و از دو سرور
محترم خودم جناب آقای دولت آبادی و جناب آقای دکتر
شاهکار خیلی ممنونم واقعا خیلی خوب صحبت کردند ممکن
است از لحاظ بنده صحبتشان عدم توجهی شده باشد و به بنده
ارتباط داشته باشد ولی من این رویه صحبت کردن در
پارلمان را تمجید میکنم يك منفرد هر وقت اکثریت مجلس
تصمیمی میگیرد باید تابع باشد بنده تابع نظر آقایان هستم
و بنده تشکر میکنم که راجع به مسائلی که بنده گفتم
ایشان هم يك مطالبی اظهار کردند البته گله کوچکی هم
میتوانم از دوستانم بکنم و لسی جایش تریبون نیست که
بنده بخوام وقت آقایان را اشغال کنم اما نطق دوم بنده
بعضی از روزنامه ها نوشته اند که منفردین اینجا میخواهند
تبلیغ انتخاباتی بکنند و يك روزنامه ای نوشته که این بیانات
برای تبلیغ انتخاباتی است بنده آقایان در دوره ۱۷ از مازندران
کاندید بودم و آن موقع در انتخابات چند مقاله نوشتم سیاست
نفتی دولت وقت را خیلی شدید انتقاد کردم که چرا با بانک
بین المللی کنار نیامدید و چرا این اشتباه را مرتکب شدید
و من آن موقع کاملا معتقد بودم که کار نفت
باید هر چه زودتر خاتمه پیدا بکند و در آن موقع خیلی
خلاف عقل بود که انسان در آن موقع و در آن دستگاہ بیاید
چنین مقالاتی بنویسد و آوقت رقبا انتخاباتی من در دولت
وقت مورد توجه بودند يك عده ای از دوستان بسیار قدیم
من در جبهه ملی بودند مردم مازندران پنج ماه مقاومت

کردند و دولت ناچار شد انتخابات را تعطیل کرد ما موفق
نشدیم طرف هم موفق نشد حالا هم عرض میکنم این مربوط
بانتخابات نیست اصلا و ابدا بنده از روز اول که آمدم همیشه
معتقد بودم که مجلس باستی خیلی قوی باشد و بنده همیشه
بدولت اعتراض میکردم برویه هیئت دولت که مطابق مفهوم
حکومت پارلمانی عمل نمیکند اعتراض میکردم این يك
نطقی است که بنده کردم در شهریور ماه ۳۷ این هم يك
نطقی است در همین مجلس کردم در ۲۴ اسفند ۳۴ یعنی دو
هفته بانتخابات دوره ۱۹ مانده ، آن موقع این نطق را کردم
موقعی که لایحه انتخابات مطرح بود و بمناسبت لایحه
بنده اظهاراتی کردم آن موقع هم دو هفته داشتیم بشروع
انتخابات دوره ۱۹ بنده در مجلس ۱۸ در ۲۴ اسفند ۳۴ این
عرایض را کردم .

• يك چیز آقایان میخواهم بعنوان خدا حافظی از پشت
تریبون عرض کنم و آن این است آقایان برای مملکت ما
حکومت طبق قانون اساسی بهترین حکومتهاست مجلس اگر
قوی باشد مملکت را همیشه حفظ میکند در دوره چهاردهم
مجلس شورای ملی مملکت را حفظ کرد . . من این مذاکرات
را برای این میدهم که عمر این مجلس در شرف اختتام است
ولی قانون اساسی عمرش در شرف اختتام نیست دولت اگر
فکر میکند با ضعیف بودن مجلس بهتر میتواند کار کند
اشتباه است دنیا حوادث دارد . این قانون اساسی بهترین
حافظ شاه و مقام سلطنت است خدمت آن است که شما وزراء
مطابق قانون اساسی عمل کنید مسئولیت بعهده بگیرید
شجاعت و شهامت داشته باشید سعی کنید مجلس باشد که
بتواند جلوی اشتباهات شما را بگیرد اگر روزی شما دچار
محظوری شدید آن مجلس سد باشد .

آقایان مجلس ۱۷ يك چند نفری مثل آقای قنات آبادی
داشت آن وضع را بوجود آورد آقای قنات آبادی یادت
نیست چقدر دوره ۱۷ مؤثر بودی ؟ مجلس اگر و کیلش
مؤثر باشد شاه و دولت و مملکت را میتواند حفظ بکند اگر
نباشد نمیتواند من که این عرایض را میکنم آنقدر شهامت
دارم که اگر خدای نکرده يك کسی نگاه چپ بمقام سلطنت
بکند مثل يك سر باز فدا کار بیایم اینجا باستم برای اینکه
آقایان دیدید من میآیم با نهایت شدت انتقاد میکنم میگویم
اول برای ایران سلطنت مشروطه لازم است سلطنت مشروطه
و قانون اساسی دو پیوندی است که از هم جدا نباید بشود و
باید اشخاصی بیابند و بتوانند ولو از روی نفهیدگی حرفی

بزنند آقایان اسکندر میرزا در پاکستان چه خطبی کرد
گفت قانون اساسی هیچ ، احزاب هم هیچ ، اجتماعات هم
هیچ ، بعد چه ؟ خودم . چطور شد مارشال ایوب خان آمد
و گفت خود حضر تعالی هم تشریف ببرید این قانون اساسی
و این مجلس سنا و شورا و این مقررات این قیودی است که
از این قید نمیتوان خارج شد سالها میخواهد که از این قید خارج
بشود اعلیحضرت فقید با تمام قدرتش در مقابل احمد شاه فقید
با تمام ضعفش آنقدر کوشید پنج سال تمام کوشید و تلاش
کرد تا توانست يك پادشاه ضعیف را کنار ببرد برای
اینکه مجلس بود مشیرالدوله بود تقی زاده بود
مدرس بود خدا شاهد است که من این حرفها
را از روی قلب عرض میکنم من در این موقع این مطالب
را میگویم که خدای نکرده در این امنیت مملکت مبادا
اخلالی پیش بیاید مبادا حادثه ای پیش بیاید آقایان در سوم
شهریور مملکت مادر کمال امنیت بود حادثه يك دفعه میاید
قدرت پیش بینی ما باید سرعتر از قدرت حادثه باشد باید
سرعتر فکر کنیم برای جلوگیری از حادثه اگر اعلیحضرت
فقید در سال آخر سلطنتشان به مجلس بیشتر قدرت میدادند
با مجلس مشورت میکردند آقایان همانطوری که بعد از
اشغال مجلس ۱۳ توانست مملکت را حفظ بکند با نظر مرحوم
فروغی و بانظر رجال شاید و بنظر بنده حتمی تر بود که
اعلیحضرت فقید با آن قدرتش بهتر میتواند يك راه حل
دیگری برای مملکت پیدا بکند آقایان در مجلس چهارم
آن قرارداد ۱۹۲۱ را که ماده ۶ آن را روسها استناد میکنند
این قرارداد را دولت وقت آورد به مجلس ماده ۶ آن بهمان
کیفیتی بود که روسها میخواستند در مجلس در کمیسیون
مجلس در جلسات مجلس نمایندگان مجلس مرحوم تیمورتاش
مرحوم ملک الشعرای بهار مرحوم تدین (عمیدی نوری -
مرحوم مدرس) مرحوم مدرس يك عده ای گفتند که این
ماده ۶ مضر بحال مملکت است مضر بحال استقلال ما است
اگر مجلس مجلسی باشد که دست نشاندہ باشد دیگر مجلس
قدرت مقاومت ندارد بدولت میگویند امر کن آنها اطاعت
میکند اما اگر خارجی دیدد مجلس قوی است جرأت
نمیکند چنین حرفی را بزند خارجی فرق نمیکند ممکن است
خارجی دوست باشد و ممکن است خارجی دشمن باشد خارجی
دوست را هم که رو دادید آنقدر عمل میکنند که صدای بنده
و شما و همه را بلند بکنند بنا بر این آنروز در این مجلس
شورای ملی جلوی آن ماده ۶ را گرفتند و قرارداد رفت به

کمیسیون بعد رشتین سفیر تام الاختیار دولت شوروی آن
نامه معروف را نوشت به مجلس که منظور از این ماده ۶
همان مطالبی است که تا کنون مکرر بحث شده و بنده دیگر
حرفی نمیگویم و مجلس شورای ملی وقتی رأی داد گفت با استناد
مراسله سفیر تام الاختیار دولت شوروی باین قرارداد رأی
می دهیم (صحیح است) به بنشیند آقایان در مجلس چهاردهم
من خودم آن روز با کمال تأسف بادسته ای کار میکردم که
در مقابل مجلس ۱۴ بود ولی خدا شاهد است و آقایان
میدانند همیشه توصیه میکردم مجلس را باید تقویت کرد
يك روز مرحوم یمن اسفندیاری و مرحوم سید مصطفی
خان کاظمی آمدند منزل من گفتند در موضوع آذربایجان
و در قضیه ابسترو کسیون تو برو با آقای دکتر مصدق
صحبت بکن من رفتم دو ساعت و نیم صحبت کردم من همیشه
نظر خودم را داشتم اگر با اشخاصی هم کار میکردم نظر خودم
برای خودم محفوظ بود در جبهه ملی آقایان شاهدند من همیشه
عقیده ام محفوظ بود نامه دارم که میخواستم که نامه اش را بیاورم
اینجا بخوانم برای اینکه رویش نوشته بود خصوصی من
۱۶ ، ۱۷ روز قبل از ۲۸ مرداد نوشتم بر رئیس دولت وقت نوشتم
که اینکار شما این مبارزه با امریکائیها این تبلیغات صحیح نیست
خطر دارد من اگر با امریکائی مخالفت داشتم که این نامه را
نمی نوشتم و او هم بمن جواب داد که من هم باشما هم عقیده
هستم و این کار ممکن است از لحاظ سیاست خارجی برای ما
خطر داشته باشد و دیدید که چه خطری داشت بنا بر این این
مسائلی که در این موقع از دنیا عرض میکنم چون همانطور
که عرض کردم امروز وضع دنیا با شش سال پیش و ده سال پیش
تفاوت دارد (دکتر مشیر فاطمی - با دوروز پیش) با دوروز پیش
تفاوت دارد هر زمان وضع دنیا طور دیگری است فرق
میکند حساب دو روزش دو روز است بنده میگویم خدا
شاهد است انتخابات دوره آینده چه حزبی باشد چه فردی
باشد این را برای شخص بنده اشتباه نکنید من اسم منفرد
در مجلس نیاردم من گفتم انتخاب کنندگان (طباطبائی قمی -
مگر اسم منفرد آوردن گناه است) انتخابات باید وسیله باشد
هدف نیست برای من هیچوقت انتخابات هدف نمیتواند
باشد برای اینکه اگر انتخابات هدف باشد انسان ناچار است
خودش و عقیدتاش و همه چیزش را فدا کند برای اینکه وکیل
بشود اما اگر وسیله شد آنوقت میآید عقیده خودش را با
کمال درستی و شهامت بیان میکند آن روز اینجا مکرر
گفتم آنروز با آقای قنات آبادی گفتم که بسیار خوب کاری

کردی که بانفت مخالفت کردی حالا هم میگویم بسیار عمل شرافتمندانه‌ای کردی که بانفت مخالفت کردی ورأی کبود دادی من و آقای دکتر عمید هم روی ورقه رأی انادونسیتیه Etat de necessité نوشتیم یعنی به حکم ضرورت موافقیم که همان قاعده الضرورات تبیح المحظورات است موافق هم بود مخالف هم بود حالا ما میتوانیم به نطق ایشان يك روزی استناد بکنیم به نطق بنده هم استناد بکنید آروز تابع کسی بودیم حالا هم تابع کسی نیستیم و از شما هم خیلی متشکریم بعنوان اکثریت مجلس عرایض بنده را گوش میکنید برای اینکه من هیچ انتظاری ندارم که صحیح است و احسنت بگوئید همینقدر استماع میکنید کافی است من از شما متشکریم برای اینکه این مطالب باید گفته شود بنده آقا عرض ندارم آروز که این حرف را زدم در شهر رور ۱۳۳۷ هم گفتم که سیستم حکومت پارلمانی يك سیستمی است که ما بآن علاقمند هستیم چرا بآن علاقمند هستیم این يك صورت مجلس دیگری است از نطق خودم که برای آقایان میخواهم سیستم حکومت پارلمانی يك سیستمی است که بآن علاقمند هستیم چرا باید از این سیستم در نتیجه غفلت خارج شویم؟ تمام مسئولیت را بگردن یک نفر بگذاریم و او را بانمام مردم طرف کنیم و مردم را با او طرف کنیم؟ کار خوب بحساب خودمان بیاید و کاربرد بحساب او. این مطلبی که من عرض میکنم بهترین دلیل صداقت و ارادتم است. در موضوع قانون دولت باید بیاید باما مشورت کند دیگر نباید بیاید بگوید این را ما کردیم و بعرض رساندیم و تصویب فرمودند ما اگر این حرفها را قبول کنیم والله بخدا بآن مقام خیانت کرده ایم برای اینکه ما حافظ قانون اساسی هستیم سلطنت وقتی محفوظ است که قانون اساسی محفوظ باشد اشخاص جاه طلب زیادند - سنا و مجلس وافکار مردم و صفوف مختلف و مشورت و مذاکرات و سیستم پارلمانی است که مقام سلطنت را حفظ میکنند، حالا هم میگویم حکومت پلیسی سلطنت را حفظ نمیکند هر قدر در مملکتی سازمانهای پلیسی زیادتر باشد امنیت واقعی بیشتر متزلزل میشود مردم باید دولت و شاه و سلطنت را حفظ بکنند مردم بانظر فدار دولت باشند آوقت هیچکس نمیتواند نفس بکشد مثال میزنم برایتان ژنرال فرانکور مثال میزنم که در بین اکثریت مردم اسپانیا، کلیسا، مسیحیت، اصناف، تجار، صاحبان مشاغل آزاد و بورژوازی يك تکیه گاه طبیعی اجتماعی دارد روس و انگلیس و امریکا فتح نکردند اسپانیا را فتح کردند خوب بفهمانید چطور شد ژنرال

فرانکو سر جایش باقی ماند و نتوانستند کاریش بکنند چون او يك تکیه گاه اجتماعی داشت همان امریکا و انگلیس گفتند باشد بنا بر این اگر تکیه گاه يك دولتی در بین مردم خدای نکرده ضعیف شد و مردم ناراضی شدند آوقت است که اجنبی حمله میکند اجنبی همیشه میخواهد نقطه ضعف پیدا بکند همیشه نقطه ضعف درست میکند آوقت بکروز مبادا روی آن نقطه ضعف انگشت میگذارد ابداً هم رعایت دوستی را نمیکند ابداً رعایت سوابق را نمیکند رضاشاه فقید در زمان جنگ به انگلیس ها فشار آورد که چهار میلیون شرکت سابق نفت بدهد حالا که رفت کینه انگلیسها با رضا شاه سر همین مطلب بود.

نایب رئیس - آقای خلعتبری از حالا از وقت آقای فرود استفاده میکنید.

خلعتبری - عرض کنم آقایان: در ممالکی که وضع صحیح اجتماعی و سیاسی دارد نظامی مستهلك در کشور است یعنی هیچ عنوانی ندارد و هیچکاری نمیتواند بکند ژنرال مك آرتور با ترومن سر کره اختلاف پیدا کرد ترومن امر کرد که نباید به چین شمالی، چین کمونیست حمله کنی مك آرتور جواب دادنه ترومن جواب داد من بانگلیس و فرانسه و با سایر دول قرارداد دارم من باید اعلان جنگ کنم تو نمی فهمی کارهای کشوری را تو باید تابع فرمان باشی برای اینکه اختیار کشوری با من است انگلیس و فرانسه اگر بکمک من نیایند با مملکت چین شمالی تو چکار میکنی من تنها که نمیتوانم بچنگم حالا خواستم عرض کنم که قدرت نظامی هیچ کجا قابل تکیه نیست نه در اینجا نه در فرانسه در فرانسه نظامیها خواستند ژنرال دوگل را ببندند از من در آن موقع در فرانسه بودم بچام را برای معالجه برده بودم ژنرال ماسو موفق نشد برای این بود که ژنرال دوگل تکیه گاه کشوری داشت بورژوازی فرانسه طبقات مختلف فرانسه رادیکالها سوسیالیست ها همه اینها ژنرال دوگل را تقویت کردند و نظامیها در مقابل آنها نتوانستند کاری بکنند این توری السعید چرا اینطور ذلیل شد برای اینکه طبقات مملکت تکیه نداشت متهم بود آلت خارجی است متهم بود باینکه طرفدار و نوکر خارجی است والا خیلی کارهای مثبت هم کرده بود کارهای عمرانی سد سازی کشاورزی برق همه اینکارهای صحیح و درست بود فقط باین نقطه ضعف توجه نداشت اصلاً خود نظامی ها در هر مملکتی نقطه خطر خود آنهاستند که ما با تکی آنها میبایم

من خیلی خوشوقتم و نظر اعلیحضرت همایونی را میستایم و از ۱۵ سال پیش باین طرف همیشه طرفدار این رویه بودم که شاه باید در ارتش نفوذ داشته باشد زیرا که شاه فرمانده کل قواست شاه باید مملکت را حفظ کند و من تصدیق میکنم که شاه در این قسمت تاکنون وظیفه خودش را خوب انجام داده، من تا آنجائی که اطلاع دارم، يك وقتی سازمان نظامی حزب توده بود که بآن صورت درآمد آقایان همیشه باید دستگاه کشوری آماده باشد، يك دفعه چشم بهم زدید دیدید که يك دسته جنایت کار و نوطه گس آمدند و کار مملکت را تمام کردند باید دستگاههای اجتماعی و سیاسی سر جایش باشد تا کسی نتواند اخلاقی بکند باین دلیل است که بنده این مطالب را عرض میکنم پس در مملکت ما باید رژیم رژیم پارلمانی باشد و سلطنت مشروطه و این دو تا از هم جدا نشدنی باید باشند از این جهت است که من میخواهم این وظیفه مقدس خودم را انجام دادم. امروز دو چیز بیش از هر چیز دیگر مورد ضرورت است یکی امنیت که باید با تمام قوا امنیت را حفظ کرد (صحیح است) این امنیت موجود برای ما ارزش دارد، این امنیت را ممالک دیگر آرزویش را میکشند مردم گرفتاریهایی دارند تعدیاتی دستگاههای دولتی میکنند تمام اینها درست است و لسی این امنیت آقایان قدرش خیلی زیاد است بنده برای اینکه این امنیت متزلزل نشود این حرفها را میزنم اگر بگوئیم که مردم همه شان راضی هستند دروغ گفته ایم بروید توی خیابان اینطرف و آنطرف ببینید دارا ناراضی ندار ناراضی البته هزینه زندگی همه جا زیاد است اسپانیا ۴۰ درصد هندوستان ۱۲ درصد اسرائیل ۱۴ درصد هزینه زندگیشان زیاد شده است در ترکیه ۱۱ درصد همه جا هزینه زندگی زیاد شده است ولی نسبت را باید سنجید بنا بر این مجلس باید باشد تا حقایق آنچه هست گفته بشود بقول انگلیسیها شاه مشروطه هیچگونه خطا نمیکند باینکه رئیس الوزراء وزراء مسئولیت را قبول کنند اینها باید مرد باشند بیایند کارهایشان را مستقیم بشاه بگویند بروند کسب فیض بکنند ارشاد بشوند و این رویه پارلمانی را هم نباید ضعیف کنند چون عدم رضایت مردم از دستگاههای دولتی باید در اینجا منعکس بشود زیرا شاه خدا نیست امام نیست معصوم هم نیست یک نفر نمیتواند تمام شئون مملکت را کنترل کند دو نفر و سه نفر هم نمیتوانند، ژنرال آیزنهاور صدها نفر متخصص درجه اول در کارهایش دخالت میکنند آنجا وزیر

مسئول است دیدید تا دالس زنده بود ژنرال آیزنهاور نمیتوانست در کار سیاست خارجی دخالت کند دالس که مرد هر تر بجای او آمد و سیاست خارجی را در دست گرفت در سابق وزراء عنوانی داشتند پیش شاه بعاصا میرفتند سلاطین ایران برای اینکه از دست يك صدر اعظم خلاص بشوند میکشش آخر این اعلیحضرت مورچه راهم نمیکشند آهائمی هم که خیلی بهشان تعدی کردند دو سال سه سال حبس کردند و بعد هم بخشیدند از بنده هم که کدورت پیدا کنند تا بگوینم قربان بنده این افتخار را دارم که بنده را به بخشید میگویند تراهم بخشیدم حال میخواهم عرض کنم که در يك همچو شرایطی فرضا که تو وزیر از و کیل چغلی بکنی چه میشود آخر يك همچو چیزی میشود که در ظرف سه سال چهار سال چهار تا قانون مالیات بر درآمد بنویسید؟ هی قانون هی قانون آخر این حساب را بکنید که هزینه زندگی هر روز زیاد میشود این کارها را موقوف کنید اینها درست نیست بیایند با کمال رشادت جرأت داشته باشید همه کارها را خودتان بکنید اعلیحضرت همایونی هم بیایند افتتاح کنند زیرا که شخص ایشان را باید برای مملکت حفظ کرد خدا شاهد است باید حفظ کرد اگر روزی نباشند آوقت خواهید دید که مملکت چه جور میشود بنده با این جور مالیاتها مخالفم با این لایحه اصلاحات ارضی باین صورت مخالفم به بعضی از پیشنهادات مشاورین مخالفم راجع به پاره ای از عملیات سازمانها مخالفم ولی امیدوارم که وجود اعلیحضرت همایونی همیشه برای مملکت باقی باشد خدا سایه اش را از سر ما کم نکند البته وجود ایشان برای قوام و بقای تشکیلات صحیح اجتماعی و سرپرستی لازم است در اجرای قانون اساسی همینطوری که بعد از جنگ تازه بآن انس گرفته بودیم ولی چهار پنج سال است ما را از این قانون دارند جدا میکنند بتدریج و بتدریج که جدا شدیم آوقت حادثه میآید مردم ناراضی میشوند ما احتیاجات مملکت را تأمین نکردیم برای اینکه مقدار عمده از پولهای ما بحساب سازمان بر نامه بیهوده مصرف شد بعد هم سازمان برنامه میگوید که چرا این حرفها را میزنی، تمام این حرفها را آدم اینجاء عرض کردم حالا بعد از پنج سال دیدید که حرف من صحیح است، چهار پنج هزار میلیون تومان پول ما خرج شده است و تازه سازمان برنامه اظهار نظر میکند کارهای تولیدی لازم است کشاورزی در درجه اول است شرکت های خصوصی لازم است دولت نباید سرمایه گذاری کند آقایان

بی سواد ۵ سال است این خرفهارا میزنم تو چرا گوش نکردی مثل یک مریضی که میبرد پیش طبیب و طبیب باید بمریض مالاریائی گفته کنه بدهد تا مالمالجه شود نمیدهد مریض میبرد بعد فردا در آن مجله طبی شهر یک مقاله ای مینویسد که کنه کنه برای مالاریا مفید است و آنرا ازین میبرد حالا که احتیاجات مردم را تأمین نکردی هر شهرستانی یا راه ندارد یا نیمه تمام است شهرداری ها ناقص این پولها را گرفتی حالا به بنده تئوری تحویل میدهید چرا یکشاهی به بانکه کشاورزی اعتبار ندادی هر روز من اینجا داد میزنم یکی از آقایان روزنامه نویسا در یک مقاله ای نوشته است که فلانی در این چهار سال دو تانق فقط کرده یکی راجع بانتخابات یکی هم راجع بآمریکائیها اینطور است آقایان؟ بنده چقدر نطق کردم راجع بکشاورزی، اقتصاد مهندسین ایرانی مهندسین خارجی حمایت از صنعت داخلی؟ اینها را گوش نکردند البته همه اش رفتند نزد شاه دروغ گفتند که خاطر مبارک آسوده باشد و اگر ژنرال آیزنهاور یک همچو مشاور بینی داشت یک همچو وزرائی داشت درست سر ۲۴ ساعت سقوط میکرد باز این شاه چه مردی است که اینقدر دوام آورده. اینها درد دلی بود که من خواستم به مجلس بکنم و هیچ نظری هم ندادم و آنچه عرض میکنم بصلاح مملکت و سلطنت است این ایراد بنده بود که بانهایت خلوص بیت عرض کردم دلیل هم لازم نیست بیآورم چه دلیل بالاتر از این که مردم قضاوت میکنند مردم وضع اقتصادی را می بینند، وضع اقتصادی را در این چهار پنج سال نگاه کنید آزادی تجارت بسیار خوب آزادی تجارت نتیجه اش اینست؟ در این چهار سال پنج سال ۵ تا وزیر بازرگانی عوض کردید کجای دنیا اینطور است ارهارد لودویک وزیر تجارت آلمان الان ۱۱ سال است که وزیر تجارت آلمان است (فئات آبادی - دیبال جمال احسن میگشتند) (خنده حضار) عرض کنم که آقای فئات آبادی کم میفرمایند وقتی هم میفرمایند در میفرمایند خوب این وضع اقتصادی ما است قسمت اعظم پولهای ما ازین رفته صادرات نکت پیدا کرده حالا بعد از چند سال میگویند واردات محدود شود این حرف راه سال پیش ما گفتیم چرا گوش نکردید چه پولهایی ازین رفته مقاطعه کارهای خارجی مشاورین فروشگاه این هزینه زدگی آن معامله با خارجی، مردم بد میگویند، آقا عملی که روزی ۷ - ۸ تومان میگیرد مستخدمی که ماهی ۳۰۰ تومان دارد او نمیتواند با روزی ۱۰ تومان یا ۸ تومان

زندگی کند والله دروغ است اگر بگوئیم اوراضی است چطور میتواند راضی باشد باید سعی کرد درآمد مردم برود بالا عوض اینکه هزینه برود بالا، در این ۵ سال در این قسمت چه اقدامات مفیدی شده است سیاست داخلی اینطور، سیاست خارجی هم اینطور بعد از انقلاب عراق دولت ما اعلام کرد که اینها همچو هستند آن اعلامیه اول یادتان هست؟ بعد از ۴۸ ساعت سیاست دولت عراق را شناختند چرا شناختی تو؟ تو که میدانی بمقدسات ما فحش میدهند باعلیه حضرت فحش میدهند بهیأت حاکمه ما فحش میدهند تر کها میگویند زفتند با روسها مذاکره کنند شما از کجا خبر دارید مگر مذاکره با شوروی همینطور در ظرف یکساعت میشود اقلاً دو ماه مقدمه میخواد تا اینکه یک رئیس الوزرائی برود با رئیس الوزراء شوروی صحبت کند باید مقدمات کار حاضر بشود عراق اینطور رفتار میکند تر کیه اینطور عمل کرد امریکائیها هم که بما فحش میدهند چند ماه پیش در امریکا بما فحش میدادند خودشان میگویند در چند ماه پیش در امریکا بهیأت حاکمه ایران فحش میدادند حالا دو ماه بود که موقوف کرده بودند از کجا اطمینان دارید که دو مرتبه شروع نکنند دو تا خبرنگار را چند هزار دلار بهشان میدهند میگویند دو مرتبه فحش بده باید اینجا را درست کرد که اگر بما فحش دادند مردم توی دهن آنها بزنند آنها هم دستگاہ اقتصادی مردم دستگاہهای اداری ب مردم ظلم میکنند هر وقت قدرت دولت زیاد بشود بهمان نسبت تعدی دولت ب مردم زیاد میشود باید جلو این تعدیات را گرفت کی باید بگیرد کنترل صحیح از طریق مجلس باید بشود و وزراء مسئول را بخواهید در دوره اول مجلس استناداران را میخواستند و حاکمه میکردند در مقابل عمر و وزید شما مجلس است اینست حالا خوب آقایان هستند بنده راجع ب خودم از لحاظ انتخابات حزبی باشد یا نباشد کار ندارم ولی در این مملکت انتخابات حزبی و غیر حزبی را هم دیدیم، بهمه آقایان هم از ادات دارم باشم یا نباشم، زیرا علاقه و دوستی و رفاقت قبل از موضوع حزب است این علاقه را باید همه جا حفظ کرد این حق دوستی را باید همیشه حفظ کرد حق نمک خوار کی حق دوستی برای همیشه هست و هیچوقت نمیشود از گردن سلب کرد و من همیشه سلامت و موفقیت شمارا میخواهم و این عریضی که میکنم خدا شاهد است برای اینست که در ایران قانون اساسی محفوظ بماند اگر آن محفوظ ماند شاه محفوظ میماند سلطنت ایران محفوظ است سلطنت مشروطه باید باشد

اگر اشتباهی شده آن اشتباهات را باید خودتان جبران کنید اگر خودتان جبران کردید دهن خصم بسته میشود نمیتواند بر علیه ما تبلیغات کند شاید ۵ سال پیش اقتضایمیکرد که اینطور باشد اما امروز دنیا اقتضا نمیکند اگر غیر از این باشد در مملکت حادثه پیدامیشود بشا بر این باید در داخله یک جبهه متحد داشت باید تمام صفوف مردم ایران متحد باشند در دوره ۱۴ و بعد از جنگ آقایان اتحاد مردم، مردم را حفظ کرد در مملکت اختلاف طبقاتی نبود جنگ بین زارع و مالک نبود توده ها در رهدهی که میرفتند دسته دیگر میآمدند و آنها را میکوبیدند اما ایجاد اختلاف طبقاتی کردند کارفرما را بجان کارگر انداختن مالک را بجان زارع انداختن والله این کارها عاقبت ندارد این کارها خصم ما را قوی میکنند و در موقع حادثه کسی نیست بمیدان بیاید، سیاست غلط دولتهای ما ناراضیها و آبهائی را که علاقمند باین رژیم هستند و خودشان پدرانشان مقید بمذهب هستند همه اینها را ناراضی و پژمرده و متزلزل کرده آن وقت ناراضیها هم سر جای خودشان هستند کفاره این اشتباه را روزی خواهید داد که آنوقت دیگر پشیمانی سودی ندارد و من امیدوارم آبروز نرسد و اگر چنانچه تصور بفرمائید که متکی بقدرت هستید آنها خودشان قابل نگاه نیستند و بعوامل قدرت هم تکیه نباید کرد اگر خطری به ما برسد در موقع حادثه ممکن است آنها توطئه کنند ممکن است که ضربت بزنند همانطور که در سایر ممالک کردند من میخواهم آنقدر قوی باشم که هیچوقت این خیال را نکنند راهش را هم من و شما میدانیم پس نباید کاری کنیم که برای مملکت ایجاد اختلاف بکنند مردم را بجان هم نیندازیم مردم اختلافات محلی دارند آماده این کارها هستند در خیلی جاها بعلت وجود این دو حزب امنیت بهم خورده مخصوصاً در موقع انتخابات اگر در مجلس اکثریتی باشد و این اساسی و دیانات و همه چیز محفوظ میماند والا بعد از انتخابات دوره ۲۰ تازه اول کشمکش و باز اول جنجال هستیوم خدا یا تو شاهدهی که من هر چه لازم بود گفتم و از روی صداقت هم گفتم.

نایب رئیس - آقای صدرزاده بفرمائید.

صدرزاده - امروز هم باز صحبت نفت بمیان آمد بنده با اینکه برایم گرفتاریهای محلی راجع بلارستان هست در این خصوص هم يك چند کلمه ای صحبت میکنم. اگر نظر آقایان باشد در ماه گذشته در همین مجلس شورای ملی

ضمن نطق قبل از دستور راجع بمسأله نفت مباحثه شد و تذکر دادم یکی از روزنامه ها بنام پیغام امروز مقالات متعددی نوشته است راجع بنفت و ما هم لازم است که در این خصوص در مجلس شورای ملی صحبتی کنیم و نسبت به حقوق ایران تذکری بدهیم، ممالک متعددی با ما ادعای دوستی دارند و روابط دوستانه دارند ما هم همیشه این روابط را محترم می شماریم ولی مثلی است معروف که میگویند دوستی را حساب نگاه میدارد وقتی حسابی در بین باشد و آن حساب را درست نگاه دارند طبعاً دوستی هم برقراری ماند بحثی که ما اینجا شروع کردیم برای این بوده است که جار و جنجالی بنام نفت در بیاید حتی بنده با آقایان معظ همان روز تذکر دادم که منظور حاجت است و حجت نیست و دکان سیاست بافی نفت را نمیخواهیم باز کنیم اما بموجب همین قراردادی که در دو سال قبل تنظیم شده است ملت ایران حقوقی دارد که استیفای آنرا خواستار است و ما از ممالکی که آن کنسرسیون و شرکای او متعلق بآنها هستند تقاضا داریم که عادلانه در این خصوص رفتار نمایند و حقوق ملت ایران را محفوظ و محترم بشمارند مطلبی که باز بنده میخواستم عرض کنم راجع بمسأله لارستان است رئیس شیر و خورشید سرخ محل با عده ای از اهالی آنجا به تهران آمده اند و مخصوصاً دیروز با جناب آقای سردار فاخر حکمت رئیس مجلس شورای ملی ملاقات کردند و از مساعدت شیر و خورشید سرخ و توجهاتی که اعلیه حضرت همایونی فرموده اند و احساساتی که مجلس شورای ملی در این مورد ابراز داشته اند ابراز تشکر کرده اند و راستی اینست که يك احساساتی در این قضیه از طرف مردم ایران ابراز شد که در خور قدرانی و تشکر است اما خلاصه تقاضای این آقایان چند مطلب است که بنده اینجا عرض میکنم و تقاضا دارم که جناب آقای دکتر کیان که در این جا از طرف دولت تشریف دارند اینها را یادداشت بفرمایند اینها میگویند که يك عده ای از اهالی لارستان خانه آنها ویران شده است که استطاعت تجدید بنای خود را ندارند این اشخاص مطمئناً از کمک دولت و اعاناتی که مردم میکنند باید بهره مند شوند ولی يك عده دیگر از همان مردم هستند که احتیاج باین ندارند که با آنها پول دستی داده بشود اینها طبقه کشاورز و صنعتگر هستند و باید بوسیله بانک رهنی و بانک کشاورزی باینها يك وامهای طولی المدة در اختیار اینها بگذارند تا اینها بتوانند خانه های خراب شده خودشان را آباد و مرتب بکنند و دهاتی که در

اثر این زلزله ویران شده مرمت کنند بنده میخواستیم تذکر بدهم که این آقایانی که در بانک رهنی و بانک کشاورزی هستند بقوائمی که دارند مراجعه کنند اگر قوائمی موجود وافی باین مساعدت هست که بسیار خوب اگر نیست حال چند روز به پایان این مجلس باقی مانده اگر قوائمی لازم دارند بقید دو فوریت بمجلس بیاورند و از مجلس اجازه دریافت کنند تا بتوانند این مساعدت ها را بمردم لارستان بکنند و این از اهم مسائل است مطلب دیگری که آنها تقاضا داشتند اینست که قرضهائی از بانک ملی کرده ایم که اکنون موعد تأدیبه آن ها رسیده مردم بیچاره آنجا که تمام خانه هایشان ویران شده اکنون توانائی پرداخت دیون خود را ندارند و باید بانک ملی ارفاقی نسبت بآنها مبدول بدارد و دیون آنها را تمدید کند تا اینکه وضع بصورت عادی برگردد و بتوانند دیون خود را به بانک بپردازند، مطلب دیگری که میخواستیم عرض کنم راجع به مسأله اقتصادی ما بود اینجا بزم همان روزنامه پیغام امروز مینویسد که رقابت اقتصادی دول بزرگ در ایران اینطور است که بدببال مسافرت قائم مقام وزیر بازرگانی انگلیس بایران وزیر بازرگانی آمریکا اعلام کرد که آمریکا بیک هیأت اقتصادی برای افزایش صادرات خود به تهران میفرستد، امروز مسأله اقتصادی بیک مسأله ای است که همه مسائل جهان وابستگی بآن دارد ملاحظه بفرمائید که انگلیس و آمریکا که خودشان در مراحل مقدم اقتصاد هستند آنها خودشان برای بدست آوردن بازار کوشش میکنند آنوقت بیک ملتی مثل ما که بیک حوادثی را پشت سر گذاشته است احتیاج دارد که بیش از این برای توسعه امور اقتصادی خود تقلا و تلاش بکنند همبیطوری که صادراتی در ایران دارند و مال خودشان را در ایران میفرشند ما هم باید بتوانیم اموالی صادر کنیم که بیک تعدیلی در وضع اقتصادی ما بشود این تلگرافی است که اطاق بازرگانی شیراز کرده است و بنده توجه جناب آقای دکتر کیان را باین مسأله معطوف میدارم اینها می نویسند ما اکثر تجاری هستیم که صادر کننده هستیم ولی اعتبارات کافی بمانده نمیشود و ناچار هستیم که به بازار برای تهیه اعتبار مراجعه کنیم و بهره صدی ۲۴ را متحمل بشویم و با این وضع ما نمیتوانیم وضع اقتصادی و صادرات خودمان را تأمین کنیم بنده در چندی قبل در این جایبان کردم که این بانک های مختلفی که در اینجا تشکیل شده است این بانک ها وسیله ای است برای ترویج تجارت خارجی در ایران

طبیعی است که آنها غالباً بتجاری اعتبار خواهند داد که اموال و مال التجاره و مصنوعات آن مملکت را در این جا وارد و مصرف کنند در مقابل این وضع باید بانک ملی ایران اعتباراتی به تجار ایرانی که متاع ایرانی را صادر میکنند بدهد تا آنها هم بتوانند رقابت کنند و مال التجاره و صادرات ایران را بالا ببرند و با آنها برابری کرده باشند این تلگرافی را که خطاب است بآقای کاشانی مدیر کل بانک و رو نوشتش بعنوان مجلس شورای ملی فرستاده شده است که بنده بمقام ریاست تقدیم میکنم و تمنی میکنم که در این خصوص وهم در مورد نامه ای که رئیس جمعیت شیرو خورشید لار راجع بلارستان نوشته اند توجه سریع مبدول بفرمایند و دیگر هم بیش از این تصدیح آقایان را فراهم نمیکم.

۳ - اعلام تصویب صورت مجلس

نایب رئیس - چون عده کافی است تصویب صورت مجلس اعلام میشود.

۴ - شور دوم گزارش کمیسیون کشور راجع

باصلاح نظامنامه انتخابات مجلس سنا و

ارجاع مجدد به کمیسیون

نایب رئیس - حالا وارد دستور میشویم لایحه مربوط باصلاح نظامنامه انتخابات مجلس سنا مطرح است، شور دوم است ماده واحده قرائت میشود.

(بشرح ذیل قرائت شد)

ماده واحده - مواد ۲۴ و ۲۵ از نظامنامه انتخابات مجلس سنا حذف و ماده ۴ و بنده ۹ ماده ۹ و مواد ۱۸ و ۱۹ و ۲۲ و ۲۳ و ۳۴ و ۳۹ آن که ضمن ماده واحده مصوب اردیبهشت ماه هزار و سیصد و بیست و هشت بتصویب مجلس شورای ملی رسیده است بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۴ - انتخاب اعضای مجلس سنا در محلهائی که بیک نفر نماینده انتخاب میشود بطور فردی و در نقاطی که بیش از یک نفر نماینده باید انتخاب نمایند جمعی خواهد بود.

بنده ۹ ماده ۹ - مسلمان باشد مگر بیک نفر که ممکن است از اقلیتهای مذهبی (مسیحی - زردشتی - کلیعی) باشد.

ماده ۱۸ - بلافاصله بعد از شماره و استخراج آراء رئیس انجمن نظارت منتخبین آن حوزه را معین و بصدای بلند اعلام میدارد - اوراق انتخابات تا موقع انحلال انجمن محفوظ مانده و در آن هنگام با حضور فرماندار و جمعی از وجوه محل آنها را معدوم میکنند باستثنای اوراقی که باید ضمیمه صورت مجلس گردد.

ماده ۱۹ - انجمن های نظارت فرعی نیز بطریقیکه برای انجمنهای مرکزی مقرر است آراء خود را استخراج نموده بلافاصله رئیس انجمن نظارت منتخبین را تعیین و بصدای بلند اعلام میدارد - صورت مجلس انتخابات فرعی باید بامضاء اعضاء انجمن نظارت رسیده و بانجمن مرکزی فرستاده شود تا در آنجا باملاحظه صورت مجلسهای انتخابات کلیه نقاط مشترك آن حوزه منتخبین یا منتخب معین و اعلام گردند.

ماده ۲۲ - منشی انجمن نظارت مرکزی باید صورت مجلس انتخابات را در سه نسخه حاضر کرده بامضاء فرماندار و اعضاء انجمن رسانیده یک نسخه بفرمانداری تسلیم نموده و نسخه دوم را بوسیله فرماندار بوزارت کشور و نسخه سوم را توسط وزارت کشور بدبیرخانه مجلس سنا بفرستد.

ماده ۲۳ - اسامی انتخاب شدگان بعد از اتمام انتخابات از طریق فرماندار حوزه انتخابیه مرکزی اعلام میشود.

ماده ۳۴ - هر گاه یک یا چند نفر از سناتورهای انتخابی زودتر از یکسال با آخر دوره عضویت باقیمانده فوت کنند یا استعفا دهند در اینصورت بجای عضو متوفی یا مستعفی طبق مقررات این قانون تجدید انتخاب بعمل خواهد آمد. هر گاه عضو متوفی یا مستعفی از سناتورهای باشد که از طرف اعلیحضرت همایون شاهنشاهی معین شده است مراتب را فوراً وزارت کشور مستقیماً یا بدرخواست رئیس مجلس سنا بشرف عرض ملو کانه میرساند تا در صورتیکه بیش از یکسال بعد از فوت سناتور متوفی یا مستعفی باقیمانده باشد جانشین او معین گردد.

ماده ۳۹ - مجلس سنا مقررات مربوط بامور داخلی خود را تصویب کرده و بموقع اجرا خواهد گذاشت ولی نظامنامه های سنا طبق اصل ۴۴ قانون اساسی باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد.

نایب رئیس - آقای عمیدی نوری مخالفید بفرمائید. عمیدی نوری - اصلی در قانون اساسی هست بنام اصل ۴۴ که در اینجا صراحت دارد نظامنامه های مجلس سنا بتصویب مجلس شورای ملی باید برسد (عماد تربتی - صحیح است) بر اساس همین اصل بود که در ۱۳۲۸... (ابتهاج - نظامنامه ها یا نظامنامه ؟) تصریح دارد نظامنامه های مجلس سنا باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد بر اساس این اصل بود که در سال ۱۳۲۸ نظامنامه مجلس سنا بموجب لایحه ای از طرف دولت وقت که جناب آقای دکتر اقبال خاطر م

میآید آن روز وزیر کشور بودند تقدیم مجلس شورای ملی شد و بصورت قانونی وضع و تصویب شد و اجرا کردند و مجلس سنا برای اولین دوره تشکیل شد حالا این مطلبی که آمده است آنطوری که بنده در مقدمه می بینم نوشته شده است اصلاح نظامنامه انتخابات مجلس سنا در ماده واحده هم میگوید مواد ۱۶ و ۲۴ و ۲۵ از نظامنامه انتخابات مجلس سنا حذف میشود پس مثل اینست که این لایحه بدلیل صراحت ماده واحده یکی از نظامنامه های مجلس سنا است سؤال و بحث از مقام محترم مجلس شورای ملی اینست که آیا این را یکی از آن نظامنامه های مجلس سنا میدانیم یا نمی دانیم ظاهر امر اینست که یکی از نظامنامه های مجلس سنا است بدلیل اینکه اولین نظامنامه مجلس سنا را مجلس شورای ملی منحصر آوضع کرد و اجرا شد و سنا بوجود آمد و حالا داریم مواد ۱۶ و ۲۴ و ۲۵ همان نظامنامه سنا را اصلاح میکنیم در این صورت باید رعایت اصل ۴۴ قانون اساسی شده باشد یا خیر؟ اگر رعایت اصل ۴۴ قانون اساسی را باید بکنیم معنی اش اینست که این را فقط باید مجلس شورای ملی تصویب کند امیبایستی دولت لایحه ای باین عنوان به مجلس سنا بدهد و بعد مجلس سنا بصورت قانون مثل قوائمی عادی دو مجلس آنرا رسیدگی کند و تصویب کند بعد هم بیاید به مجلس شورای ملی و مجلس شورای ملی یا عیناً آنرا تصویب کند یا بموجب این ماده واحده بیک اصلاحاتی درش بکند و مرتبه برود به مجلس سنا در واقع حکم بیک قانون عادی بدهد در حالیکه اصل ۴۴ قانون اساسی تصویب نظامنامه های مجلس سنا را منحصر آ از وظایف اختصاصی مجلس شورای ملی دانسته که مجلس شورای ملی آن را باید تصویب کند ولی سیر اصلاح این نظامنامه از وضع اصلی خودش بنظر بنده بیک تغییری پیدا کرده یعنی بصورت قانون عادی تلقی شده که مثل بیک قانون عادی رفته به مجلس سنا از آنجا هم آمده باین جا دومر تبه چون اصلاح شده است میرود به مجلس سنا ممکن است از آنجا به مجلس می آید تا توافق بشود و خیال میکنم خود کمیسیون کشور هم دارای این عقیده بوده است و این ماده ۳۹ است که باز در این ماده در کمیسیون کشور جناب آقای صدر زاده این تصریح را کردند ولی نظامنامه های سنا طبق اصل ۴۴ قانون اساسی باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد پس در همین گزارش بیک تناقضی وجود دارد هم در ماده ۳۹ که یکی از اجزاء ماده واحده است و در کمیسیون کشور اضافه شده چون

این ماده در لایحه‌ای که از سنا آمده بوده، این را کمیسیون کشور اضافه کرده ولی نظامنامه‌های سنا طبق اصل ۴۴ قانون اساسی باید به تصویب مجلس شورای ملی برسد بنده خواستم عرض کنم که این اختلاف و این مطلبی که عرض میکنم مورد توجه و نظر کمیسیون کشور واقع شود گفتند يك اختلافی هم بین سنا و شورا پیش آمد بعد هم بنده شنیدم يك جلسه مشترکی، یعنی یکروز مسا جلسه مشترک داشتیم دیدم که یکمده از آقایان سناورها رفتند بیرون جریان را پرسیدیم گفته رفته‌اند وزارت کشور آنجا کمیسیونی است بین اعضای کمیسیون کشور ما و کمیسیون کشور سنا و میخواهند مشکلی را حل کنند بنده دیگر رفتیم دنبال آن مشکل چه بود بعد چند روز بیشتر در يك روزنامه خواندم که انتقاد کرده بود که بله بعد از اینکه يك چنین اختلافی در بین سنا و شورا پیش آمد رفتند يك کلاه شرعی گذاشتند یعنی گفتند کاری کنید که این از دو مجلس بگذرد و هم اینکه بگوئیم نظامنامه‌های سنا را مجلس شورای ملی باید تصویب کند من باور نکردم حالا که این لایحه را دیدم، دیدم همینطور شده یعنی هم اسم این نظامنامه سناست بصراحت خود ماده واحده که میگویی مواد ۱۶ و ۲۴ و ۲۵ از نظامنامه مجلس سنا اصلاح میشود و هم آخر آن گذاشته شده ولی نظامنامه‌های سنا طبق اصل ۴۴ قانون اساسی باید به تصویب مجلس شورای ملی برسد این اشکال و ابهام و تناقض را نمایی میکنم مجلس توجه کند یا معتقدید که نظامنامه‌های انتخاباتی مجلس سنا مثل قوانین عادی است که میروند به سنا و میآید به شورا و باز بر میگردد و بالاخره قانون میشود به صورت این را حل کنید یا اگر معتقدید نه پس این یکی از نظامنامه‌های مجلس سناست که تصویب منحصر از وظایف مجلس شورای ملی است پس بایستی بصورت لوائح عادی به سنا برود و تذکر بنده از این نظر بود چون این امر را درخور بحث میدانستم و اختلافی پیش آمده بود و کمیسیون کشور سعی کرد که این امر را بجایی برساند و بنظر بنده بجایی که نرسیده هیچ بلکه تناقض بیشتر نمایان شده، باین جهت بود که وظیفه نمایندگان خود میدانستم که این مطلب را اینجا تشریح کنم و از آقایان استمداد بطلبم که این مشکل حل بشود تا ما کاری برخلاف قانون اساسی نکرده باشیم.

رئیس - آقای دولت آبادی موافقت فرمائید
دولت آبادی - در بند مشروطیت و موقیمیکه رجال

با کدامین و علاقمند به آزادی قانون اساسی را مدین میگردند متوجه بودند که مملکت ایران باید روزی برای تکمیل قوه مقننه اش مجلس سنا داشته باشد البته انجام این مقصود سالها طول کشید و چند سالی بیش نیست که مجلس سنا داریم بنا بر این در همان موقع و در فصل و باب خاص راجع به تشکیل و مقررات آن در قانون اساسی مطالبی نوشته شد و مطلبی که اینجا مورد توجه جناب آقای عمیدی نوری قرار گرفت و همه متوجه آن بودیم اصل ۴۴ قانون اساسی است. اطلاق نظامنامه در آلمان با آنچه که ما الآن در ذهنمان متصور است با هم فرق دارد ما حالا باید این را حل بکنیم تردید نیست که اصل ۴۴ قانون اساسی به نیروی خودش باقی است و هیچوقت نمیتواند يك قانون عادی آن را از بین ببرد بنا بر این کمیسیون کشور فکر کرده است سنا است و مورد احتیاج مملکت است حل بکنند در صورتی که بنظر بنده همین الآن رسید که راه حل دیگری داشت بنظر بنده اینطور رسید که نظامنامه در عرف این زمان آن دستور اجرائی قانون است و غیر از آن چیزی نیست و ما برای انتخابات مجلس سنا نظامنامه نمیخواهیم. قانون میخواهیم بنا بر این بنظر بنده دولت هم این توجه را آن روز نداشته است و چون در ابتدای تأسیس سنا متوجه این نکته نبوده‌اند حالا خواسته‌اند این کار را از مجرای مجلس شورای ملی حل کنند. بعد از این که مجلس سنا آمد چه مانعی دارد که باین عنوان قانون انتخابات مجلس سنا بدهند و بیآورند جریان قانونی بدهند و این را تصویب کنیم بنظر بنده هیچ اشکالی ندارد و تجاوزی هم به قانون اساسی و نظامنامه‌های مجلس سنا نرسیده اگر دولت نماینده دولت باین اشکال توجه فرمائید فکر میکنم هم مشکل حل شده باشد و هم تناقضی که با مفاد اصل ۴۴ قانون اساسی دارد از بین برود.

نایب رئیس - آقای ارباب فرمائید
ارباب - موضوعی را که جناب آقای عمیدی نوری تذکر فرمودند کمیسیون کشور کاملاً توجه کرده حتی رسیدگی باین لایحه که در يك جلسه بلکه پیش از يك ساعت وقت لازم نداشت شاید ۵ - ۶ جلسه طول کشید که راه حلی برای این موضوع پیدا کنند راه حلی که پیدا شد این است (صدر زاده - مشکل چی بود؟) مشکل این لایحه این بود که دولت آورده بود و موادی بود که سابق

تصویب شده بود در مجلس هم تصویب شده بود و توجه باصل ۴۴ قانون اساسی نشده بود، دو نفر از آقایان نمایندگان پیشنهاد کردند یکی جناب آقای مهندس سلطانی و یکی هم جناب آقای سعیدی این دو نفر پیشنهاد کردند که این ماده مخالف اصل ۴۴ قانون اساسی است ماده ای که تصویب هم شده بوده، مجدداً هم دولت به مجلس آورده بود توجه کردیم دیدیم این مطلب وارد است بعداً آنچه نظامنامه مجلس سنا تشخیص شده اینجا هم تأیید شد طبق اصل ۴۴ قانون اساسی و هیچ تغییری داده نشد منتهی توجه شد که مجلس سنا يك مقررات داخلی دارد مثلاً رئیس مجلس سنا دعوت میکند در ساعت سه قبل از ظهر فلان کمیسیون تشکیل بشود یا عده ای از سناورها تشریف بیآورند با طرز پذیرائی‌های داخلی یا انتظامات داخلی که فلان مأمور چه عملی انجام بدهد و چه وظیفه‌ای را از عهده برآید این امور داخلی که از لحاظ ما نظامنامه منظور در اصل ۴۴ قانون اساسی نیست این در اختیار خود مجلس سنا هست بنابراین آنچه مربوط به اصل ۴۴ قانون اساسی است عنوان تفسیر دارد و کمیسیون هم تغییری نداده فقط اضافه کرده برای اینکه تفسیر شده باشد آن ماده اولیه که دولت آمده و به تصویب رسانیده بود که امور داخلی مجلس از قبیل آنچه که عرض کردم آنرا خود مجلس اجازه دارد که آن مقررات را خودش وضع کند و از لحاظ ما مخالفتی با اصل ۴۴ قانون اساسی ندارد.

نایب رئیس - آقای مهندس هدایت مخالفید فرمائید.
مهندس هدایت - عرض کنم حضور محترم آقایان اصل ۴۴ قانون اساسی يك مطلبی است که قابل تغییر نیست و بموجب هیچ قانون عادی هم قابل تغییر نیست بنابراین هر چه راجع باین اصل بخواهیم صحبت کنیم غیر از آنچه در قانون اساسی ذکر شده است هیچ حق مداخله‌ای نداریم بعد از اصل ۴۴ اگر در شرایط تشکیل مجلس سنا در قانون اساسی توجه فرمائید اصل ۴۳ میگویی « مجلس دیگری بنام سنا مرکب از ۶۰ نفر تشکیل مییابد و اجلاس آن مقارن اجلاس مجلس شورای ملی خواهد بود » بعد اصل ۴۴ میگویی نظامنامه این چنین مجلسی که تشکیل خواهد شد باید به تصویب مجلس شورای ملی برسد در آرزوی سنائی وجود نداشته است پس باید به تصویب مجلس شورای ملی برسد این تردیدی نیست و به تصویب مجلس شورای ملی هم رسیده اصل ۴۶ که بعداً میآید میگویی پس از انعقاد سنا تمام امور باید به تصویب هر دو

مجلس برسد. بنابراین این موضوع دیگر نظامنامه مجلس سنا نیست این قانونی است که از طرف دولت تقدیم شده این اصلاح نظامنامه مجلس سنا نیست يك قانون جدید تغییر انتخابات مجلس سناست از دو درجه بيك درجه بنا بر این اطلاق این امر به نظامنامه صحیح نیست بنابراین باید طبق اصل ۴۶ به تصویب هر دو مجلس برسد اما آنچه من میخواهم عرض کنم ماده ۳۹ است که آقایان آمده‌اند در سنا بکنند کورش کرده اند ماده ۳۹ چیز عجیبی میگوید مجلس سنا مقررات مربوط به امور داخلی خودش را تصویب کرده و اجرا خواهد کرد يك صحنه پای این گذاشتند ما اینجا صحنه پای کار مجلس سنا نمیتوانیم بگذاریم. مطلب دوم که مهمتر است میگوید دولتی نظامنامه‌های سنا طبق اصل ۴۴ قانون اساسی باید به تصویب مجلس برسد این که اصل ۴۴ قانون اساسی است در قانون عادی چه تفسیری است که می کنید علاوه بر اینکه يك مطلبی که در قانون اساسی است در قانون عادی میآوردید بيك حقی هم میدهند. پیشنهاد آقایان که اینطور نبود پیشنهاد آقایان طور دیگری بود اینجا آمدید کورش هم کردید بنده استدعا میکنم که ماده ۳۹ اصلاح حذف بشود و آقایان حق داشتند در امور داخلی خودشان نظامنامه تصویب بکنند یا نکنند بحث دیگری است، در این قانون من استدعا میکنم همانطوری که مجلس سنا تصویب کرده همانطور تصویب فرمائید نه اینکه چیزی هم بدهید.

نایب رئیس - آقای معاون وزارت کشور.
معاون وزارت کشور (فرهودی) - چون مذاکره شد که چه شده است که دولت این لایحه را پیشنهاد کرده لازم بود توضیح مختصری در اطراف خود لایحه عرض کنم البته همانطور که جناب آقای مهندس سعید هدایت فرمودند مجلس سنا تشکیل شده و البته در این دو دوره مطابق قانون انتخابات آن انجام شده، دولت با تجربه‌ای که در دو دوره کرد ملاحظه کرد که این قانون انتخابات مجلس سنا که بصورت دو درجه ای است واقعی دارد و عیبی دارد و این بر اثر تجربه است، یکی اینکه اساساً انتخابات دو درجه‌از موارد قرن ۱۸ و اوایل قرن ۱۹ است و هر چه دمکراسی جلوتر آمده ثابت شده که انتخابات بيك درجه مفیدتر است یعنی مردم مستقیماً نمایندگانی انتخاب کنند و در اینکار دخالت کنند و تولیت و دخالت بشخص بنا جماعت دیگری ندهند دوم اینکه در این دو دوره که تجربه شد معلوم شد

که دودرجه شدن انتخابات مجلس سنا مستلزم خرج هم هست یعنی بک عده از سناتورهای درجه اول در هر دوره انتخاب تعیین میشود بعد اینها را با خرج دولت جمع میکنند در یک جای بزرگتری و در آن مرکز منتخبین درجه دوم را انتخاب میکنند و اینها بر میگردند بر مرکز اصلی اینکاری بود که علاوه بر اینکه با روح دموکراسی سازگار نبود تولید خرج هم میکرد و عیب سومش این بود که اسباب تأخیر انتخابات میشد یعنی باعث این میشد که سناتور ها یعنی نمایندگان که بی باستی بمجلس سنا بروند و از طرف ملت کار بکنند و اظهار عقیده بکنند این تشریفات دو درجه بودن این کار را بتأخیر میانداخت گمان میکنم که صوابترین طریق در این امر اینست که انتخابات ساده و سریع انجام بشود و مشکلاتی در قوانین انتخابات ایجاد نشود روی این اصل بود که دولت توجه کرد که اگر انتخابات مجلس سنا بیکدرجه بشود و مردم مستقیماً نمایندگان خودشان را انتخاب بکنند بهتر است هم انتخابات سریعتر انجام میشود و هم بروج دموکراسی نزدیکتر است و چون این مسئله مستلزم تصرف در قانون بود و کلیه قوانین باید بتصویب مجلسین برسد این بود که این لایحه بمجلس سنا داده شد اما این ماده ۳۹ چیزی است که به پیشنهاد مجلس درست شده و پیشنهاد دولت نبود و دولت هم برخلاف آنچه که گفتند و در بعضی از روزنامهها نوشته شد که نظامنامه مجلس سنا را چه جور تصویب کنند دولت اصلاً وارد اینکار نشد چون یک امر کلی قانونی است و مربوط بخود مجلسین است آنچه که دولت داد همین بود که انتخابات سنا از صورت دو درجه بیک درجه در بیاید و طی این گزارش این مسئله تأمین شد تا آخر ماده ۳۴ این ماده ۳۹ بیک صورتی اینجا پیشنهاد شد و در کمیسیون کشور بنا مشاورانی که شد و دولت هم شرکت نداشت باین صورت در آمد حالا دیگر بسته باین است که آقایان هر طور میل دارند عمل بفرمایند.

صدرالاراده - آن ماده ۳۹ که این ماده را بجای آن تصویب کرده اند دستور بفرمائید قرائت شود.

دولت آبادی - پیشنهادی تقدیم کرده ام اگر بخواید مشکل حل میشود.

نایب رئیس - چون در شور دوم است پیشنهاد قبول نمیشود.

دولت آبادی - اصلاح است.

نایب رئیس - دو پیشنهاد رسیده که قرائت میشود.
(بشرح زیر خوانده شد)
مقام محترم ریاست مجلس شورای ملی اینجناب پیشنهاد مینماید لایحه ارسالی از سنا بعنوان قانون انتخابات سنا تصویب و تبصره ۳۹ حذف شود. دولت آبادی
مقام محترم ریاست مجلس شورای ملی پیشنهاد مینماید ماده ۳۹ لایحه اصلاح قانون انتخابات مجلس سنا حذف شود. مهندس سعید هدایت
دولت آبادی - اینجا یک محظوری در بادی امر بذهن میرسد که چون این لایحه در شور دوم است پیشنهادی نمیشود داد در صورتیکه در خود آئین نامه دو مطلب مجاز است یکی حذف است و یکی اصلاح عبارتی است. اینست که پیشنهاد آقای مهندس هدایت و بنده هر دو آسان است و اشکالی ندارد اما پیشنهادی که بنده کردم بعنوان پیشنهاد تلقی نمیشود چون پیشنهاد اصلاح عبارتی است و مادر مطلبی که نام قانون حقا بایستی تلقی بشود روی یک سابقه ای که آن را توضیح میدهم آنرا عنوان قانون میدهم یعنی تعبیر دیگری میشود کرد که پیشنهاد مرا بشود پذیرفت مشکل اینست که یک روزی که سنا نبوده برای اینکه طریق انجام کار باز باشد طبق اصل ۴۴ قانون اساسی نوشته اند نظامنامه های مجلس سنا بتصویب مجلس شورای ملی برسد چرا برای اینکه راهی جز این نداشتند خودش موجود نبوده است تا بتواند آئین نامه تصویب کند این اصل مطلب، حالا در وضعی هستیم که مجلس سنا هم بعد از سه دوره عمل موجود است امروز باید انتخابات آن قانون داشته باشد و قانون انتخابات اسم آنرا گذاشتند و ماده ۳۹ را کنار گذاشتند همه مشکلات بر طرف میشود و مجلس هم مواجه بانفسیر قانون اساسی نخواهد بود آنچه منظور مجلس سنا و دولت است که انجام انتخابات سنا میباشد آن منظور هم اصولاً انجام میشود (عمیدی نوری - یعنی نظامنامه تبدیل بشود بقانون این درست است) (صدر - زاده - ماده ۳۹ را بفرمائید قرائت شود).

نایب رئیس - ماده ۳۹ سابق قرائت میشود.
(بشرح زیر خوانده شد)
ماده ۳۹ - مجلس سنا آئین نامه داخلی خود را تصویب کرده و بموقع اجراء خواهد گذاشت.
تیمور تاش - این مخالف قانون اساسی است.
مهران - پیشنهاد آقای مهندس سلطانی و سعیدی را بخوانید.

نایب رئیس - این پیشنهاد قرائت میشود.
(بشرح زیر خوانده شد)
مقام محترم ریاست مجلس شورای ملی چون ماده ۳۹ قانون انتخابات مجلس سنا با اصل ۴۴ قانون اساسی مخالف است پیشنهاد حذف آنرا مینماید - مهندس سلطانی - سعیدی.

نایب رئیس - آقای عمیدی نوری اسم نوشته اند راجع به پیشنهاد صحبتی دارید؟ (عمیدی نوری - در خود لایحه عرض دارم) آقای تیمورتاش جناب عالی در پیشنهاد صحبتی دارید؟ (تیمورتاش - بنده در اصل ماده صحبت دارم نه در پیشنهاد) بفرمائید.

تیمور تاش - عرض کنم پیشنهادی که مطرح است و در اطرافش صحبت میشود و یکی از گرفتاریهای است که راجع به مجلس سنا بود که بنده فعلاً عرض میکنم چون پیشنهادی شده آقایان اظهار نظر خواهند فرمود آنچه بنده اطلاع حاصل کردم در کمیسیون یک موضوع دیگری بود که بنظر بنده بسیار مهم تر از این پیشنهاد است که مطرح مذاکره بوده است و بدبختانه بآن ترتیب اثر کافی داده شد طبق تمام نوامیس پارلمانی دنیا اصولاً قوه مقننه را میگویند کور لژیسلاسیون یعنی هیئت مقننه یک چیزی نیست که ناظر بفره باشد یک عده ای که قانون اساسی هر کشوری تعیین میکنند می نشینند که بر طبق آن قانون اساسی وظایفی را بر عهده دارند این ناظر بفره و شخص نمیتواند باشد یعنی یک فرد بخودی خود نمیتواند مستثنی از این اصل کلی باشد بنده زیاد نمیدانم بلکه آن طور که شنیدم پاره ای از آقایان محترم از شیوخ و بزرگان شخص بنده این طور استنباط میکنند که از هر موقعی که اعتبار نامه شان تصویب شد تا شش سال سناتور هستند بعبارت دیگر یعنی اگر بعلمتی از علم پنج نفر امروز شش نفر چهار ماه دیگر ۱۹ نفر یک سال دیگر ۲۳ نفر ۲ سال دیگر انتخاب شدند استدلالی که میشود اینست بعبارت اخیری این کور کنستیتوئو ۶۰ نفر در طی یکسال دو سال سه سال انتخاب میشوند انتهای این مطلب هم همینطور است یعنی هر یک از آقایان که فرض بفرمائید روز ۲۶ اردیبهشت ۳۹ انتخاب شدند تا ۲۶ اردیبهشت ۴۵ سناتور هستند این خلاف اصل صریح و اصل مسلم هر قوه مقننه است قوه مقننه عبارت است از یک هیئت متشکله که یک موقعی وقتیکه عده شان باندازه کافی رسید اقتضای میشود قدم مسلم اینست که در یک موقع باید

تمام بشود بنده میخواستم استدعا کنم که این موضوع مورد توجه قرار بگیرد شنیدم مشکلاتی در کار است که من این مشکلات را درست نفهمیدم از جمله اینکه چون گفته اند که این مجلس سنا فقرت بردار نیست ناگزیریم این کار را بکنیم این تر بنظر من بهیچوجه منطقی نیست بدلیل اینکه منظور قانون گذار این است که بعد از دوره اول مجلس سنا که بعد از سه سال نصفشان بحکم قرعه برون آید نصف دیگر باقی بماند و بنا بر این هر عده که انتخاب بشوند ناظر بر شش سال خواهد بود و این که دو سال بعد انتخاب بشوند مجلس سنا دوره دارد بدلیل اینکه عرض کردم یک هیئت متشکله است یک هیئتی که ناظر بشخص باشد نیست مثل مجلس شورای ملی با این تفاوت که اینجا این ۱۳۶ نفر یا ۲۰۰ نفر یکباره میرویم و آنجا نصفشان میروند بنده نمیدانم این را در کجا باید عرض کنم ولی باید بآن توجه کنند و این اصل یک اصلی است که خیال میکنم اگر غیر از این بکنیم در تاریخ قوه مقننه دنیا یک چیز انگشت نمائی خواهیم بود و چیزی خواهیم بود که تالی نخواهیم داشت این بود که خواستم توجه آقایان را جلب کنم اصراری هم ندارم که زیر و زبر این کار عوض بشود ولی این یک اصل کلی واصل مسلم و غیر قابل انکار است این را خواستم عرض کنم.

نایب رئیس - آقای مهران بفرمائید.

مهران - بنده پس از ادای کمال احترام نسبت به سناتور های محترم و شخصیت های ارجمندی که در مجلس سنا هستند مطلب را از این نظر تجزیه و تحلیل میکنم که سنا یعنی مجلس سنائی که در قانون اساسی تعریف شده و باین مطلب توجه ندارند که در حال حاضر کی عضو مجلس سنا است و کسی عضو مجلس سنا نیست بنده هر گاه میگویم مجلس سنا مرادم آنچنان مجلسی است که در قانون اساسی تعریف شده پس از ذکر این مقدمه راجع باین ماده ۳۹ بشهادت آقایان اعضای کمیسیون کشور بنده مذکور دادم که آن ماده ۳۹ که موجود است موافق با اصل ۴۴ قانون اساسی نیست و پیشنهاد همکاران محترم آقایان مهندس سلطانی و سعیدی بنظر من صحیح آمد حالا میخواهم اینجا یک عرضی بکنم و یک نتیجه بگیریم آن اینست که بنده را اینطور مقاعد کرده اند که بیایم بگویم نظامنامه داخلی مجلس سنا را خود مجلس سنا تصویب بکنند بر طبق اصل ۴۴ نظامنامه ها و آئین نامه ها که آئین نامه را کلمه فارسی نظامنامه دانستیم اینها باید به تصویب مجلس شورای ملی برسند و عبارتی که

نوشته طبق ماده ۳۹ فعلی است که اینجانب نظر همکاران محترم را اینطور میدانم که اصلاً تصویب نظامنامه های مجلس سنا اگر بتصویب مجلس شورای ملی برسد موافق اصل قانون اساسی نخواهد بود اینجا عرض اینست که دو تا ماده ۳۹ داریم یکی ماده ۳۹ که الان مورد توجه آقایان واقع شد و پیشنهاد حذف دادند و یکی هم ماده ای که در کمیسیون کشور تصویب شده و الان قرائت شد و آقایان مهندس سلطانی و سعیدی پیشنهاد حذفش را کردند آنها هم هست اگر بناست حذف بشود هر دو ماده ۳۹ باید حذف بشود یکی این ماده ۳۹ و یکی آن ماده ۳۹ که بود و در تغییر آن ماده ۳۹ این ماده ۳۹ نوشته شده است.

اینجا فقط توجه همکاران محترم را جلب میکنم بنده عقیده مندم و در صورت حذف، هر دو ماده ۳۹ باید حذف بشود.

نایب رئیس - آقای صدزاده بفرمائید.

صدرزاده - عرض کنم ما اینجا یک کله ای از مجلس سنا داریم که حالا وقتش است که این کله را بکنیم، این آقایان بزرگان که آنجا نشسته اند اغلب لوايح مارا برای یک کلمه برمیگردانند این کار درست نیست. مثلاً فرض بفرمائید در فلان لایحه نوشته شده شرایط صلاحیت فلان مستخدم دولت باید فلان طور باشد میگویند نباید باشد این چه تأثیری دارد یا کلمه «مکلف» «مجاز» باشد، برای این چیزها نباید اینقدر وارد بحث بشویم آخر انسان برای حسن روابط، دستگاه مقننه برای حسن روابط باید یک اغماضهایی که ضرری بدین دنیا نمیخورد نسبت به دیگر داشته باشند، این یکی، مطلب دیگر این است که گاهی بر سر بعضی مسائل اختلافی پیش میآید که با حداثت و رشدی آقایان میکنند که ایجاد عصبانیت و ناراحتی در مجلس شورای ملی میکنند این هم درست نیست یعنی پسندیده نیست، مطالبی مطرح میشود بحث میکنیم، صحبت میکنیم، له و علیهش مذاکره میکنیم نه آنها باید تعصبی داشته باشند نه ما، عقیده بنده اینطور است و اما در اینجا نظامنامه ای که مذکور در قانون اساسی است یعنی قانون انتخابات ملاحظه بفرمائید در فرمان مرحوم مظفرالدین شاه که در مقدمه قانون اساسی هست او هم بقانون انتخابات نظامنامه اطلاق کرده است آن تمپیری که آئین نامه را ترجمه نظامنامه قرار داده اند این الان درست نیست دو مفهوم پیدا میکنند، در قانون اساسی سال ۱۳۲۴ قمری نظامنامه انتخابات یعنی قانون

انتخابات و امروز که آئین نامه میگوئیم یعنی دستور اجرای يك قانون، خیلی باهمدیگر فرق میکند و ما باید اصطلاحات را با آن معنای زمان خودش محفوظ بداریم من الان باز يك کلمه دیگر میگویم که معنایش عوض شده است در قانون اساسی سال ۱۳۲۴ وقتی میگوید «موظف» یعنی «حقوق بگیر» و «پول بگیر» میگوید مستخدم نمی تواند بماند مجلس نمیتواند موظفاً در يك جای دیگر کار بکند یعنی حقوق نباید بگیرد، امروز وقتی «وظیفه» میگوئیم یعنی تکالیف اداری، پس باید هر کلمه ای را که استعمال میکنند باید بمعنایی که در زمان خودش متبادر بذهن شده از آن استفاده کرد، در آنجا وقتی میگویند نظامنامه یعنی قانون انتخابات این يك مطلب، مطلب دوم اصل ۴۴ قانون اساسی خیلی واضح است میگوید: نظامنامه های مجلس سنا باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد درست است یعنی مجلس سنا نمیتواند بگوید چون، يك قانونی است مربوط با انتخابات خودم، خودم باید منحصرأ تصویب کنم و شما درش دخالت نکنید سنا نمیتواند يك همچو حرفی بزند باید حتماً بیاید اینجا ما تصویب کنیم اما قبل از اینکه مجلس سنا بوجود بیاید تنها يك مجلس در ایران بوده است و آن مجلس شورای ملی بوده است، فرض کنیم که ما قانون انتخابات مجلس سنا را تصویب بکنیم و مجلس سنا هم آنرا تأیید بکند چون مجلس سنائی نبوده این است که در ماده قانون اساسی که موجود است میگوید قبل از اینکه مجلس سنا بوجود بیاید تمام کارها منحصرأ بتصویب مجلس شورای ملی میرسد درست است مجلس سنا در دوره ۱۵ خواست بوجود بیاید، نظامنامه اش، یعنی قانون انتخاباتش را آوردند و مجلس شورای ملی منحصرأ تصویب کرد و دولت بموقع اجرا گذاشت اما حالا که اصلاح قانون انتخاباتش را میآورند بنده عقیده ام این است شاید بعضی از آقایان نظرشان غیر از این باشد ولی بنده چون نمیخواهم تعصبی بخرج بدهم عقیده ام این است که بعد از انعقاد مجلس سنا تمام آن باید بتصویب هر دو مجلس برسد بنابراین، این قانون حاضر که حالا آمده است و اصلاح آن قانون است ما باید تصویب کنیم یعنی مجلس سنا نمیتوانسته است ادعا بکند چون راجع بکار خودم است و راجع با انتخابات خودم است شما نباید دخالتی بکنید بخیر، ما هم باید دخالت بکنیم اما راجع بآن ماده ای که اضافه کردند بنده نفهمیدم میگویند در قانون دوره ۱۵ جناب آقای دولت آبادی امور

داخلیش با خودش است حالا هم با خودش است اما اگر تسجیل میخواهید بکنید ماده ۴۴ قانون اساسی را که لازم نیست ما در قوانین عادی تسجیل بکنیم و نمیتوانیم هم بکنیم یعنی قانون اساسی مافوق اینهاست، در یک سطح بالاتری است، قانون اساسی محترم است هر مفهومی دارد محترم است و من تصور میکنم این ماده ۳۹ را حذف بفرمائید ضرری باین قانون نخواهد زد.

نایب رئیس - آقای صارمی.

صارمی - بنده قبلاً باید عرض کنم که با احترامی که نسبت به بسیاری از آقایان سناتور ها قائل هستم، بشخص خودشان ولی بایستی بگویم رویه ای که اتخاذ کرده اند رویه مطلوبی نبوده است و همانطوریکه همکار محترم آقای صدر زاده متذکر شدند اصولاً در موارد خیلی بین و صریح قائل بتأویل و تفسیرهای بی مورد شده بودند و هیچ توجه باین امر نکردند که اگر قدرت و قوه مقننه داشته باشد مجلس شورای ملی داشته باشد قدرت خودشان است و تعارض بین آنها آنهم توسل بتفسیر و تعبیرهای بی مورد بسیار غلط بوده است بنابراین با توجه باین موضوع که میدانیم اگر آقایان رفقا و دوستان و همکاران محترم مجلس از رویه مجلس سنا کله مند هستند و چرا؟ برای اینکه موجب وقفه در امور را فراهم کرده اند، در قانون اعزام محصل بخارج، ما خواستیم دولت را مکلف و مجبور با اجرای قانون بکنیم گفتند باینکه دولت مکلف است عمل بکند، برای این کلمه «مکلف یا میتواند» که باور بفرمائید که خود دولت اگر بخواهد محصل بخارج بفرستد میتواند بفرستد اعتبارش را هم میتواند بگیرد دولت هم میخواست «میتواند» باشد برای اینکه الان هم مقرراتی وجود دارد که میتواند بفرستد گفتیم که مکلف است که این کار را انجام بدهد خواستیم ایجاد تکلیف برای دولت کرده باشیم باین مناسبت برای یک چنین کلمه ای موجب شده است که این قانون بموقع اجرا گذاشته نشود و واقعاً حق یک عده ای که ممکن است در آتیه افراد مفیدی برای جامعه ایران باشند ازین رفته بنابراین من شخصاً معتقدم بایستی حق و انصاف را در نظر گرفت و سعی کرد این توافق ها وجود داشته باشد اختلافاتی بین دور کن از قوه مقننه در مملکت وجود نداشته باشد البته عرض کردم کله وجود دارد، برای اینکه بموجب توافقی که کردیم گفتیم آنچه در مجلس شورای ملی بقیه فوریت تلقی بشود بایستی در مجلس سنا هم همان ترتیب عمل بشود در حالیکه لوایحی

که ما اینجا با فوریت تصویب کردیم رفته آنجا، آنها سلب فوریت کرده اند، برعکس باید بگویم ما رعایت این توافقها را کردیم، در هر حال اینجا بجای خودش محفوظ و من یک موضوعی را خواستم تذکر بدهم و آن این است که اگر در اصل ۴۴ قانون اساسی عنوان نظامنامه شده است علت این است که در موقعیکه قانون اساسی تدوین شده و تصویب شده کلمه قانون مصطلح نبوده است و همیشه بجای کلمه «قانون» «نظامنامه» قید میکردند چنانچه در مقدمه فرمان مشروطیتی که صادر شده حتی میگوید باینکه نظامنامه اساسی فرمان را که مظفرالدینشاه صادر کرده است و قانون اساسی را توشیح کرده است نوشته است نظامنامه اساس یعنی بجای قانون اساسی گفته شده نظامنامه اساسی بنابراین منظور از نظامنامه آنچه در قانون اساسی تصریح شده باصطلاح امروز همان قانون خواهد بود و اگر در اصل ۴۴ هم نوشته شده است که نظامنامه داخلی نخواهد بود یعنی میگوید قانون مجلس سنا بایستی بتصویب مجلس شورای ملی برسد بنابراین خیال میکنم قانونی که منظور است قانون انتخاباتی است که مجلس سنا مطابق آن بایستی انتخابات را شروع بکند و البته بدیهی است که خیال میکنم اگر آقایان موافق باشند باینکه آئین نامه داخلی که ساعات حضور تشکیل جلسه و امور داخلی را معین میکند مربوط بعمل خودشان است، معنی ندارد که ما بگوئیم باینکه ما قانونی وضع کنیم که سر ساعت ۹ یا سر ساعت ۸ بیایند یا کمیسیونشان فلان باشد بنابراین آئین نامه داخلی خودشان بایستی بتصویب خودشان باشد حالا مجلس سنا که عرض کردم یک رکن اساسی است و یک رکن از قوه مقننه مملکت فرض بفرمائید آئین نامه داخلی ادارت و شرکتها یک امور است که مربوط بحسن انتظام امور داخلی خودشان است بنابراین بایستی قبول کرد که این آئین نامه داخلی شان بتصویب خودشان باشد ولی البته قانون انتخابات باید با تصویب مجلس شورای ملی باشد و اگر چنانچه این ماده را هم در اینجا قید کردیم همانطوریکه آقای صدرزاده فرمودند ماده ۳۹ را اصلاً حذف نکنیم بلاشکال خواهد بود زیرا در قانون انتخابات ما گفتیم که آئین نامه داخلی خودشان را خودشان باید تصویب کنند بنابراین اگر اینطور باشد با در نظر گرفتن اینکه اصل ۴۴ قانون اساسی نظامنامه قید کرده منظور از نظامنامه با توجه بمعرف اصطلاح آروز و اصطلاح امروز که قانون جایگزین نظامنامه شده است بلا معارض خواهد بود و بلا اشکال خواهد بود، البته

باستثناء آئین نامه داخلی خودشان همه باید با تصویب مجلس شورای ملی باشد و این هیچ مورد بحث نیست بنا بر این اگر باین ترتیب عمل شود تعارض با قانون اساسی نخواهد داشت و معقول هم بنظر خواهد رسید.

نایب رئیس - پیشنهادی رسیده بامضاء ۱۵ نفر قرائت میشود (بشرح زیر خوانده شد) اینجانبان پیشنهاد مینمائیم لایحه مربوط بالتخابات سنا برای وقت و اصلاح بکمیسیون کشور برگردد. دولت آبادی - عمیدی اوری - دشتی - قراگزلو - امیربختیاری - بوربور - فرود - صارمی - مهران هدی و چند امضای دیگر.

نایب رئیس - آقای دولت آبادی بفرمائید.
دولت آبادی - عرض کنم اگر تمام اصلاحات در متن لایحه همینجا میسر بود انجام بشود، هیچ وقت بنده و رفقا پیشنهاد نمی کردیم که برگردد بکمیسیون کشور زیرا بعد از آن دقتی که بنده کردم دیوم سوای دقتی که باید بکنیم در قانون آنچه هم در خود ماده نوشته شده و استناد بنظامنامه شده باید در آن هم بحث بشود و اصلاح بشود ازین جهت چون مجلس شورای ملی همیشه نهایت احترام را به مجلس سنا و عقاید و افکارشان داشته است و ما مجلس سنا و مجلس شورای ملی را یکی میدانیم، اصلاً دو تانمیدانیم در تصویب قانون و نظارت های قانونی ما وظیفه مشترک داریم و همیشه هم با احترام و اعتقاد مورد توجه مجلس شورای بوده اند و خواهند بود و حرف های کوچک هم جای تأسف است که گاهی عنوان بشود و امور نظری کوچک را باید بنشینند مجلس شورای ملی و سنا مطابق آئین نامه داخلی که داریم اختلافاتی فرضاً باشد حل بکنند و جاندارد که در پشت تریبون در این باره حرفی زده بشود و ما اگر بخواهیم طبق نظری که بنده و بعضی از آقایان رفقا دارند که این ماده ۳۹ را حذف بکنیم و آن اصلاحات در خود ماده واحده نشود این قانون ناقص است با این پیشنهادی که ما کردیم من استدعا میکنم کمیسیون کشور همین امروز یا فردا بدون تأخیر تشکیل بشود و این را منقح بکنند و بیاورند بطوریکه يك قانون جامع و مانع باشد برای انتخابات مجلس سنا که مجلس شورای ملی تصویب بکند بفرستند بمجلس سنا، و حتی به فردا و پس فردا هم تأخیر نشود و این اصلاحی است و دقتی است که باید بشود و اگر میشد که در این جلسه تمام بکنیم حتماً رفقا این پیشنهاد را نمیکردند ولی کار بست که احتیاج بدقت و مطالعه و

تنقیح دارد اگر آقایان موافقت بکنند که کمیسیون کشور هم فردا تشکیل بشود و به این کار رسیدگی بکنند با يك روز تأخیر يك کار اساسی انجام میشود.

نایب رئیس - آقای ارباب.

مهملی ارباب (مخبر کمیسیون کشور) - بنده با اینکه حقاً نمی بایستی برخلاف نظر جناب آقای دولت آبادی که مرشد بنده هستند و سایر آقایان عرضی بکنم ولی با توجه باینکه وقت مجلس کم است و تا برود بکمیسیون کشور و برگردد آنچه هم تسریع بشود زود تر از يك هفته عملی نخواهد بود اینجا نظر اصلاحی یکی حذف ماده ۳۹ است که جناب آقای دولت آبادی و جناب آقای مهندس هدایت هر دو پیشنهاد کردند و مجلس هم مثل اینکه با توضیحاتی که داده شد که ارتباطی با اصل ۴۴ قانون اساسی ندارد با حذف آن موافق هستند یکی هم يك عبارت اصلاحی اینجا دارد، ماده واحده ماده ۱۶ ماده ۲۴ و ماده ۲۵ از نظامنامه را از قانون حذف شود (عمیدی اوری - اشکال نظامنامه دارد) این دو چیز هم اشکالی ندارد که اصلاحی بکنیم، اگر منظور این دو چیز است که همینجا پیشنهاد بفرمائید برای اصلاح پیشنهاد نمیشود داد ولی اصلاح میشود کرد و حذف میشود کرد (دکتر مشیر فاطمی - حذف میشود) (قنات آبادی - کار صحیحی است که برود بکمیسیون) دیگر این عبارت در ماده واحده اشکالی ندارد حالا بسته بنظر مجلس است.

نایب رئیس - حالا رأی گرفته میشود باین پیشنهاد يك موافق و يك مخالف صحبت کرده است (صدرزاده - آقای ارباب مخیرند، مخالف صحبت نکرد) آقای مهندس هدایت **مهندس سعید هدایت** - بنده با کمال احترامی که بفرد آقایان معظم که این پیشنهاد را فرمودند دارم ولی يك مطلبی است که بنظر بنده کاملاً روشن است اینجا هم بحث شده است و قابل اصلاح هم هست، ما اینجا بحث کردیم که اصل ۴۴ قانون اساسی لایتغیر است و کسی هم نمیتواند آن را تفسیر کند و در هیچ قانون عادی نمیشود تفسیر کرد بنا بر این ذکرش بی مورد است و بعد اینجا صحبت شد، آئین نامه داخلی مجلس سنا، طبق ماده ۴۹ نظامنامه سابق يك امر داخلی مجلس سنا است و مربوط بخود مجلس سنا در این مطلب هم بحثی نیست بنابراین اگر ماده ۳۹ سابق بقوت خودش باقی بماند و این ماده ۳۹ حذف بشود مشکل حل شده است (مهران - چنین چیزی نیست) جناب آقای مهران وجه بفرمائید در قانون اساسی نظامنامه درش تلو بجا

تفسیر شده که بچه چیزی گفته میشود نظامنامه یعنی قانون بنده برای جناب عالی الان میخوانم «سواد دستخط مبارک همایونی متمم نظامنامه اساسی ملاحظه شد تماماً صحیح است و شخص همایون ما انشاء الله حافظ و ناظر آن خواهیم بود، آقا متمم نظامنامه اساسی یعنی چه؟ یعنی متمم قانون اساسی، اینجا مطلب خیلی روشن است نظامنامه در این اصطلاح مجلس یعنی قانون و در اصطلاح حقوق... (همه نمایندگان)

(قنات آبادی - آنجا قرینه وجود دارد اما اگر بدون قرینه باشد نظامنامه فی نفسه قانون نیست.)

نایب رئیس - بین الاثنین صحبت نکنید.

مهندس سعید هدایت - جناب آقای قنات آبادی حضرت عالی بیرون تشریف داشتید بنده عرض کردم طبق اصل ۴۳ قانون اساسی میگوید مجلس دیگری بعنوان سنا مرکب از ۶۰ نفر اعضاء تشکیل می یابد که اجلاس آن بعد از تشکیل مقارن اجلاس مجلس شورای ملی خواهد بود بلافاصله بعد از این اصل ۴۴ است که میگوید نظامنامه های مجلس سنا که هنوز تشکیل نشده که آن وقت فقط مجلس شورای ملی بوده باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد و رسید و تمام شد، نظامنامه ها یعنی هر قانونی که راجع بمجلس سنا باشد تمام بتصویب مجلس شورای ملی برسد، آئین نامه داخلی را استدعا میکنم با نظامنامه مخلوط نفرمائید يك مطلبی که اصلاً مورد بحث نباید باشد بین دو مجلس اختلاف نیندازید آنها هم مجلس مقننه هستند سروران ما هستند برای مملکت هستند و بی خود اختلاف راه نیندازید، آن آئین نامه داخلی است، آئین نامه داخلی یعنی فلان ساعت روز جلسه تشکیل بشود، فلان قدر جریمه بشود، اینقدر جریمه نشود، خودشان نشسته اند تصویب کرده اند این را ما بگوئیم ما تصویب میکنیم؟ ماده ۳۹ فعلی میگوید آئین نامه داخلی مجلس سنا را خودشان تصویب میکنند هیچ صحبت نظامنامه نیست، ما میگوئیم ماده ۳۹ که تصویب شده بقوت خودش باقی است، این جا در ماده ۳۹ نوشته، آئین نامه را اول کرده يك چیز دیگری گذاشته نوشته است مجلس سنا مقررات مربوط بامور داخلی خود را تصویب کند این چه لزومی دارد اینجا ما گفتیم آئین نامه داخلی با خودتان، آنها هم توقع دیگری ندارند، اینجا يك اسم دیگری، يك لفظ دیگری بیاورید، این دیگر صحیح نیست

دوم اینکه آمدم گفتیم اصل ۴۴ قانون اساسی بقوت خودش باقی است، البته بقوت خودش باقی است بنا بر این این ماده ۳۹ که باینصورت نوشته شده زائد است و با يك قیام و قعود اگر تصویب بفرمائید قابل حذف است اما يك مطلب دیگر هست که آن لغت نظامنامه است که آقای دولت آبادی فرمودند این هم به پیشنهاد آقای مخبر و قبول آقای معاون وزارت کشور قابل اصلاح است، يك اصلاح است، و لازم نیست برود بکمیسیون، بنده استدعا میکنم برای اینکه این تو هم ایجاد بشود که ما خواستیم این قانون را معطل کرده باشیم (دولت آبادی - چنین نظری نیست) بنده نظر خودم را میگویم، برای اینکه این تو هم ایجاد نشود این ماده ۳۹ را حذف بفرمائید لغت «نظامنامه» را هم «قانون» بفرمائید که مغایر با اصل ۴۶ هم نباشد این هم يك قانون عادیست بتصویب خواهد رسید و به پیشنهاد مخبر کمیسیون و قبول معاون وزارت کشور و رأی مجلس همیشه در شور دوم هم میشود پیشنهاد داد.

نایب رئیس - آقای عمیدی اوری با پیشنهاد موافقت کنید؟ (عمیدی اوری - بله) بفرمائید.

عمیدی اوری - این پیشنهاد در راه تأمین همین منظور است که هم قانونی تنظیم بشود که موافق اصول قانون اساسی باشد و هم این کار بگذرد با استناد اینکه تو هم نرود که تأخیر میشود البته ما نباید خلاف قانون اساسی کاری بکنیم این صراحت دارد و مواد ۱۶-۲۴-۲۵ نظامنامه انتخابات سنا، از آن طرف هم در ماده ۳۹ گفتیم که نظامنامه های سنا طبق اصل ۴۴ قانون اساسی باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد بنده می پرسم پس این نظامنامه ها که در اصل ۴۴ قانون اساسی است کدام است اگر آئین نامه داخلی را نظامنامه میخوانیم پس این ماده ۳۹ زائد است، اگر برای نظامنامه معنی قانون میدانید پس این قانون نمی بایستی در سنا تصویب بشود و بایستی این تصویب بشود و بعد چرا این جسا نظامنامه گذاشته؟ در هر حال آقایان هم با ما موافقتند که باید این اصلاح بشود منتهی شما میگوئید میشود در مجلس اصلاح کرد بنده نمى میکنم از مقام ریاست که آن ماده آئین نامه را بخوانند که در شور دوم جز حذف، پیشنهادی نمیشود کرد ما که میگوئیم برود بکمیسیون برای این است که امروز با فردا، ما خودمان هم حاضر هستیم بنشینیم اصلاح کنیم که از نظر قانونی

تفصیح شده باشد، اصلاح شده باشد انجام بشود این نکته‌ای هم که جناب آقای تیمورتاش فرمودند نکته بسیار حساس است شما جناب آقای دکترا شاهرار اعتقاد ندارید که مجلس سنا مثل مجلس شورای ملی يك قوه باشد؟ مگر میشود مجلس فردی باشد که هر عضوی يك مبدئی برای ۶ سالش باشد و يك انتهائی برای ۶ سالش باشد این دیگر قوه نیست این شخص است، اگر اینجوری که مجلس سنا عمل میکند قائل بشویم اصلاً فلسفه این ماده ۳۴ چیست؟ پس منظور این ماده ۳۴ که اگر یکسال باآخر دوره مانده باشد میشود جایش انتخاب کرد یعنی چه؟ در حالیکه منظور از این عبارت این است که قوه باشد مثل مجلس شورای ملی مبدأ ومنتهاش معلوم باشد این بایستی اصلاح بشود بنده معتقدم در این ماده ۳۴ برای تأمین این منظور باید عبارتی نوشته شود که بهر حال پایان دوره مجلس سنا منقضی میشود (مهندس جفرودی - چرا؟) برای همینکه عرض کردم اگر در مجلس سنا برای عضو مجلس سنا يك مدت قائل شوند این دیگر قوه نمیشود (مهندس جفرودی - چرا؟) قوه مقننه نباید مبداء و منتها داشته باشد شما میگوئید دوره مجلس سناراهم که افتتاح میکنند میگویند دوره اجلاسش مقارن مجلس شورای ملی باشد نمیشود گفت بر اینکده هر فرد از تاریخ تصویب اعتبار نامه‌اش تا شش سال، اگر منظور این است چرا این ماده ۳۴ را گذاشتید که اگر یکسال باآخر مدت مانده باشد میشود جای آن سناتور متوفی را انتخاب کرد اگر اینطور باشد آن سناتور میخواهد تا شش سال بماند اما الان عمل مجلس سنا برخلاف آنست، این آقای اگر یکسال باآخر دوره مانده انتخاب بشود از آن تاریخ شش سال میماند ما میگوئیم همین نظر جنابعالی را که باید ۵ سال بماند و الان در مجلس سنا برخلاف این عمل میکنند، هر کس يك پرونده دارد، يك دوره دارد از تاریخ اعتبارنامه خودش تا آخر مدت شش سال خودش، این باید اصلاح بشود، جایش همین ماده ۳۴ است، يك عبارتی میخواهد که جلوی این کار گرفته بشود بقول آقای تیمورتاش يك قوه مقننه باشد این يك Coeur Législateur باشد يك فرد، این یکی از آن اصلاحاتی است که بنظر بنده ضروری است و بایستی در ظرف ۵ روز کمیسیون کشور نظرش را بدهد، این است که باید اینکار را انجام بدیم آقایان موافقت بفرمایند که قوانین با دقت تصویب بشود. علاقه بسرعت بایستی دقت ما را در قانون از بین ببرد، آنها هم با فرض معارضه با قانون اساسی بنده معتقدم

آقایان موافقت بفرمایند این لایحه برود بکمیسیون در ظرف دو روز، سه روز اصلاح بشود بر گردد بیاید که اشکال دیگری پیش نیاید این است که بنده موافقم با این پیشنهاد نایب رئیس - چون يك مخالف و يك موافق صحبت کرده بنابراین اعلام رأی میشود. (صدرزاد منبند مذکر دارم) بفرمائید صدرزاده - اینجا قبلاً پیشنهاد برای حذف شده بود پیشنهاد حذف مقدم میشود تاپیشنهاد رفتن بکمیسیون هر دو پیشنهاد هم مال آقای دولت آبادی بود اگر حذف شود دیگر احتیاج بر رفتن بکمیسیون ندارد جناب آقای دولت آبادی و سایر آقایان هم موافقت بفرمایند ما که نمیخواهیم کارشکنی کنیم اجازه بفرمائید اول تکلیف این پیشنهاد حذف معلوم شود، اگر تصویب نشد نسبت به پیشنهاد دوم رأی بگیریم. (چند نفر از نمایندگان - اعلام رأی شده). نایب رئیس - اعلام رأی شده، رأی گرفته میشود باین پیشنهادی که ۱۵ نفر از نمایندگان امضاء کرده‌اند که بر گردد بکمیسیون آنجا اصلاح بشود آقایانی که موافقت قیام بفرمایند (اغلب برخاستند) تصویب شد حالا بنده استدعا دارم هر چه زودتر این کمیسیون تشکیل شود که وقفه‌ای در این کار پیدا نشود.

۵ - طرح و تصویب يك فوریت لایحه واگذاری اراضی جهة مسکن کارگران

نایب رئیس - پیشنهادی رسیده است که لایحه مربوط به مسکن کارگران باقید يك فوریت مطرح شود قرائت میشود. (بشرح ذیل خوانده شد)

ریاست محترم مجلس شورای ملی. امضا کنندگان ذیل پیشنهاد مینمائیم گزارش ۴۱۵/۱۰۲۵ کمیسیون امور اجتماعی و کار مربوط بواگذاری زمین بکارگران باقید يك فوریت مطرح شود. عمیدی نوری - دولت آبادی - د کتر حسن افشار - ابتهاج - مشار - د کتر مشیر فاطمی - مهندس هدایت و چند امضای دیگر. نایب رئیس - فوریت مطرح است مخالفی نیست؟ (اظهاری نشد) فعلاً رأی گرفته میشود فوریت مطرح گزارش میماند برای جلسه بعد. بنابراین رأی گرفته میشود فوریت این لایحه آقایانیکه موافقت قیام بفرمایند (اغلب قیام نمودند) تصویب شد. در جلسه بعد مطرح خواهد شد ۶ تعیین موقع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه نایب رئیس - فعلاً جلسه را ختم میکنیم جلسه آینده روز پنجشنبه ساعت ۹/۵ صبح دستور هم همین لایحه واگذاری زمین بکارگران.

(مجلس يك ربع ساعت بعد از ظهر ختم شد)

نایب رئیس مجلس شورای ملی - د کتر موسی عمید